

Janne Thu Ilstad

Rett Alder

**- En lesning av ulike tekster som omhandler
aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere.**

Sammendrag

I denne oppgaven analyserer jeg tekster av ulike sjanger som omtaler aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere. Jeg leser tekstene ut fra et interseksjonelt perspektiv, og med støtte i Michel Foucaults (1971 / 1999) *viljen til sannhet* samt Latour og Woolgars (1979 / 1986) *konstruktivistiske perspektiv på vitenskapelige fakta*.

Jeg undersøker på hvilken måte alderskategoriene *voksen* og *barn* interagerer med kategorien *enslig mindreårig asylsøker* i de utvalgte tekstene, og hvordan dette samspillet er innvevd i maktrelasjoner i form av sosial differensiering og ekskluderingsprosesser. Jeg undersøker også, gjennom analysen av debatten om metodene, hvilke forestillinger om vitenskapelig kunnskap og rettigheter som ligger til grunn for, og forsterkes gjennom kategoriseringen.

Tekstene konstruerer asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren som to motsetninger; barnet som en sårbar, verdig trengende, og den voksne som en løgnaktig, uverdigg trengende, som er *problemet* som truer barnas rettigheter og nødvendiggjør behovet for aldersvurderinger. Dette fører til at tvilen rundt asylsøkerens alder gjør *alle* som oppgir å være mindreårige til potensielle løgnere, frem til det motsatte er bevist ved en alderstest.

Gjennom tekstenes kritikk av metodene, og en etterlysning etter presise, objektive og vitenskapelige metoder, som kan redusere tvilen rundt asylsøkerens alder, reproduseres den hegemoniske diskursen praksisen er grunnlagt på: at alder er det som skal bestemme asylsøkerens rettigheter, både i asylprosessen, og i samfunnet ellers. Dette gjør det nødvendig å finne en alder som er *så rett som mulig*, og eliminerer andre muligheter for å vurdere om asylsøkeren har et beskyttelsesbehov, enn aldersfastsettelsen.

Tekstene taler ut fra en antagelse om at vitenskapelighet og objektivitet leder til oppdagelser av sannheter. Slik kan en finne den sanne alderen, som vil styrke barnets rettssikkerhet, fordi en da kan skille *rett* mellom barn og voksne. En ”sann” alder antas å være objektiv og fristilt fra maktutøvelse, og dermed rettferdig. Men finner en den sanne alderen, vil denne alderen være nærmest umulig å bestride. Er dette rettferdig?

Rightful Age. A reading of different texts about age assessments of unaccompanied minor asylum seekers.

The reading of the texts is influenced by an intersectional perspective, with support in Michel Foucault's *will to knowledge* and Latour and Woolgar's *construction of scientific facts*.

In the reading of the texts I am exploring in what way the age categories *adult* and *child* interact with the category *adolescent asylum seeker*, and how this interaction is intertwined in power relations of social differentiation and exclusion. Threw an analysis of the textual debate about the methods used in age assessments, I also examine what conceptions of scientific knowledge and rights the categorization of the asylum seeker is based upon, and how these conceptions are reproduced threw the textual material.

The adult and child are constructed as opposites; the child as a vulnerable, deserving needy, and the adult as a lying man, unworthy of help and protection. The lying adult is constructed as the *problem*, which is threatening the children's rights, and the reason why we need age assessments. Hence the doubt about the age makes *all* unaccompanied minor asylum seekers *potential* liars, until the opposite is proved by the result of an age assessment.

The hegemonic discourse; age as deciding civil rights in the asylum process and society, is reproduced threw the criticism of the methods used in age assessments and the search for precise, scientific and objective methods, which can reduce doubt about the asylum seekers age. This necessitates finding an age as true as possible, and eliminates other possibilities (than proving an age) in the assessment of the seekers need of protection.

The assumption that science and objectivity leads to the discovery of true knowledge, makes it possible to find the *rightful* age, to distinguish right between adults and children, hence increase the children's legal protection. The true age is thought to be objective and unconnected to power, and in this way, rightful. But the discovery of a true age will lead to an age which is almost impossible to contradict. Is that a rightful age?

Forord

“(...) writing was not so much a method of transferring information as a material operation of creating order” (Latour og Woolgar 1979 / 1986).

Jeg vil takke min veileder Eivind Engebretsen, for at du introduserte meg for Latour og Woolgars konstruksjoner av vitenskapelige fakta, og for at du har hjulpet meg med å få orden i kaoset av inskripsjoner denne oppgaven til tider har bestått av. Jeg vil spesielt takke deg for at jeg har fått lov til å beholde en smule uorden, men i ordnede former.

I arbeidet med oppgaven har jeg vært tilknyttet forskningsprosjektet *”Snakk med oss” Profesjonsutøvelse og barns deltakelse, Delprosjekt D: Omsorg i overgang: Omsorg som praktisert, forstått og opplevd av profesjonsutøvere og av barna som bor i omsorgsentre for enslige, mindreårige asylsøkere*. Takk til Liv Mette Gulbrandsen, Emad Al-Rozzi, Ingunn Legard og Marita Østereng for gode innspill til oppgaven.

Takk til alle på lesesalen for inspirasjon og godt selskap. Og takk til Ane Gjerde for en siste gjennomgang av oppgaven.

Oslo 2010-05-15

Janne Thu Ilstad

Innhold

KAPITTEL 1	1
Innledning	1
Hva sier forskningen om aldersundersøkelser og hva sier den ingenting om?.....	2
Problemstilling	5
Hvordan gjennomføres aldersundersøkelsene?	6
Kort om hva debatten om aldersundersøkelser dreier seg om.....	7
Oppgavens struktur.....	8
KAPITTEL 2	9
Teori, lesestrategi og tekstutvalg	9
Et interseksjonelt perspektiv	9
Vitenskapelige sannheter.....	11
Said og sannheten.....	13
Latour og Woolgars konstruksjoner av fakta	14
Lesningen av tekstene	17
Talens og tekstens materialitet	17
Tekstenes interaksjon	19
Utvalget av tekster.....	21
Medietekster	23
Vitenskapelige rapporter	24
Tekster fra Utlendingsdirektoratet.....	25
Rundskriv	26
KAPITTEL 3	28
Konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren	28
Det uskyldige og sannferdige asylsøkerbarnet og den voksne løgneren	28
Hva eller hvem er det asylsøkerbarnet skal beskyttes mot?	32
Hva blir definert som problemet?.....	34
Tekstene legitimerer ekskluderingen av den voksne asylsøkeren	35
Alderskategoriseringens paradoks.....	38
Å synliggjøre den hegemoniske diskursen	38
KAPITTEL 4	40
Diskusjonen om metodene	40
Aldersundersøkelsenes nødvendighet blir tatt for gitt.....	40
Kritikken av metodene	42
Tvilen rundt asylsøkerens alder skal reduseres ved hjelp av bedre tester	43

Flere og bredere tester	45
Vitenskapelighet og kredibilitet	46
Objektivitet.....	48
Praksisens videre retning.....	50
Aldersundersøkelsenes paradoks.....	52
KAPITTEL 5	55
Alder og rettferdighet	55
Rett og rettferdighet.....	57
Avslutning	59
Tekstmateriale	61
Litteratur.....	63

KAPITTEL 1

Innledning

Aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere ble første gang innført i Norge i 2003. Siden den gang har undersøkelsespraksisen vært mye diskutert og undersøkelsene som blir brukt har vært mye kritisert. Også internasjonalt har aldersundersøkelsene vært sterkt debattert og kritisert, og flere land benytter seg derfor ikke av aldersundersøkelser, blant disse er: Østerrike, Sveits, Storbritannia og Tyskland (Redd Barna og NOAS 2006). Debatten om aldersundersøkelsene har de siste månedene¹ tilspisset seg, rundt diskusjonen omkring Utlendingsdirektoratets (UDI) forslag til en utvidet aldersvurdering, som skal omfatte en undersøkelse av asylsøkeres kroppsbeholdning og gutters kjønnsorganer, for å vurdere søkerens kjønnsmodning.

I *Rundskriv om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner* (2004) begrunnes aldersundersøkelsene med at det er i alles interesse at barnets rette alder blir klarlagt, fordi alderen har betydning for tildeling av rettigheter og plikter i samfunnet (ibid.). I vurderingen av asylsaken kan alderen avgjøre om asylsøkeren får opphold på humanitært grunnlag på grunn av et beskyttelsesbehov, fordi barnets foreldre ikke er å oppspore. De som er mindreårige kan altså få opphold på humanitært grunnlag, selv om de ikke innfrir kravene til asyl. Resultatet av aldersvurderingen har også betydning for om søkeren får botilbud på et ordinært mottak for voksne, eller i mottak for mindreårige (Ada Engebriksen 2002). Aldersundersøkelsen er frivillig og tilbys asylsøkere som oppgir å være mindreårige, men som framstår som over 18 år. Men hvis søkeren ikke samtykker til en aldersvurdering kan dette få betydning for vurdering av søkerens troverdighet i asylsaken (Redd Barna og NOAS 2006).

¹ 2009 / 2010

Hva sier forskningen om aldersundersøkelser og hva sier den ingenting om?

Kjetil Eide og Tuva Broch (2010) har skrevet en kunnskapsstatus om enslige mindreårige asylsøkere. De henviser til både Mitchie (2005) og Watters (2005) som mener at det ikke finnes noen godt egnede metoder for å teste barns alder, begrunnet i kompleksiteten i å fastsette en alder, og at det er store variasjoner mellom etniske grupper og barn med ulike sosioøkonomiske og ernæringsmessige forhold. De understreker derfor behovet for at aldersvurderingen også bør innbefatte en vurdering av fysisk fremtoning, atferd og sosiokulturelle faktorer (Eide og Broch 2010, 43).

Bjørn Graff m.fl. (2006, 38) konkluderer i en rapport fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten med at begge testene² som brukes i aldersvurderingen er for unøyaktige. Standardavviket kan variere mellom 12 måneder og 2,2 år, hvilket betyr at en person som etter undersøkelsene får alderen sin satt til 18 år, i verste fall kan ha en alder et sted i intervallet mellom 15,8 og 20,2 år. Også en engelsk rapport om aldersvurderinger i England, publisert av ILPA³ kritiserer aldersundersøkelsene for å være for unøyaktige og ha et for høyt standardavvik (Heaven Crawley 2007).

Et annet usikkerhetsmoment ved håndrotstesten er at røntgenbildene som brukes som sammenligning for å vurdere barnas alder, ut fra skjelettutvikling, er fra et utvalg hvite amerikanske barn på 1920-tallet. Den norske legeforeningen mener at skjelettutviklingen går fortere hos barn i dag enn på 1920-tallet, samtidig som det er variasjoner mellom etniske grupper, noe som gjør disse bildene lite representative for de barna som i dag aldersvurderes (Graff m.fl. 2006, 10).

Etiske problemstillinger som er nevnt i litteraturen om aldersundersøkelser er blant annet at medisinske metoder og helsevesenet blir brukt til ikke-medisinske formål, som kontrollering av flyktningtilstrømmningen. Det blir også nevnt at barn av etiske grunner ikke bør utsettes for røntgenstråling når barnet selv ikke har noen medisinske fordeler av den (Graff m.fl. 2006, 30-31; Redd Barna og NOAS 2006).

² Tanntesten og håndrotstesten. Disse vil bli nærmere beskrevet nedenfor.

³ Immigration Law Practitioners Association

Når det gjelder rettssikkerhet finner Redd Barna og NOAS (2006) i sin rapport at til tross for at UDI hevder at tvilen ved undersøkelsenes unøyaktighet skal komme asylsøkeren til gode, er dette ikke alltid tilfelle. UDI hevder også at undersøkelsene er et frivillig tilbud, men at søkers troverdighet kan svekkes om han ikke samtykker til undersøkelse. Dette kan føre til at mange barn føler seg presset til å gjennomføre undersøkelsen av frykt for å få avslag på asylsøknaden. Derfor er dette i praksis ikke et frivillig tilbud. Undersøkelsene blir ofte gjennomført raskt etter at asylsøkerne kommer til landet, og det kan derfor av kommunikasjonsmessige og helsemessige årsaker være begrenset hva de får med seg av informasjon om undersøkelsen, noe som vanskeliggjør informert samtykke (Graff m. fl. 2006, 31). Vanskelighetene ved informert samtykke er påpekt også i den engelske rapporten (Crawley 2007).

Eide og Broch (2010, 44) skriver at alderstesting i forskningen er omdiskutert med hensyn til flyktningbarnas sårbare situasjon, samtidig som det understrekes at det er nødvendig å gjennomføre aldersundersøkelser fordi alder gir grunnlaget for barnas behov og rettigheter (ibid.).

Forskningen om aldersundersøkelser dreier seg altså i hovedsak om metodenes svakheter og styrker. Det fokuseres mye på selve teknikken ved testene. Ethiske spørsmål knyttes ofte opp mot selve testenes egenart, etiske spørsmål rundt aldersvurderingsprosessen, og UDI's saksbehandling. Forskningen går ikke inn på diskusjoner omkring det ideologiske grunnlaget for undersøkelsespraksisen. Den problematiserer i liten grad aldersvurderingen som sådan, men konsentreres rundt spørsmål om *hvordan* vurderingene skal gjøres på beste mulige måte.

Ifølge Krekula, Närvänen og Näsman (2005, 81) blir alder sjelden problematisert i samfunnsforskningen, og noe av grunnen til dette kan være at alder ofte tas for gitt både i hverdagslivet og i vitenskapelige praksiser. Derfor argumenterer de for betydningen av å inkludere alder som kategori i interseksjonelle⁴ analyser. De vitenskapelige disipliner som forsker på barn har stort sett definert barndommen som en livsfase, som har vært delt inn i utviklingsstadier etter kronologisk alder (som for eksempel utviklingspsykologien), der alderen bestemmer barnets utviklingsnivå og barnets behov. Alder har betydning for formelle

⁴ Jeg vil gå nærmere inn på det interseksjonelle analyseperspektivet i teoridelen.

rettigheter og for normative forventninger om hvordan en skal handle i en bestemt alder, og dette innvirker på menneskers sosiale identiteter.

De institusjonaliserte livsforløpene (forventninger knyttet til en bestemt alder) kan ses som en maktstruktur i fordeling av ressurser og muligheter og disiplinering til etterleving av normer. Men sosiale organiseringer og forventninger basert på alder eller livsfaser, varierer fra samfunn til samfunn, og er således kulturelle og ikke universelle (Liv Mette Gulbrandsen 2006, 7). Likevel fremstilles forestillinger om barn og alder ofte som fakta som blir tatt for gitt, gjennom ulike praksiser i samfunnet (Krekula, Närvänen og Näsman 2005, 81).

Derfor er det viktig å synliggjøre alder som sosial struktur, og som grunn for sosial kategorisering, fordi til og med vitenskapelig virksomhet bidrar til å konstruere både alder og alderskategoriseringer, som for eksempel barn, som ofte blir tatt for gitt. Forfatterne mener at alder ikke har noen iboende mening, men er sosialt og kulturelt konstruert av vitenskapelige diskurser. Forskning som ikke problematiserer alder kan bidra til å befeste hverdagslige fordommer om alder som essensielt bestemmende for hvordan noen er, hvilke behov de har og hvilke rettigheter de skal tildeles (ibid, 82-83).

I denne oppgaven ønsker jeg derfor å rette fokus mot, og problematisere alder som sosial struktur og som grunn for sosial kategorisering i aldersundersøkelseskonteksten, gjennom analyse av skriftlige uttalelser om aldersvurderinger. Jeg kunne ha fulgt bestemte saker, eller studert prosessene bak aldersvurderingene, men min nysgjerrighet knytter seg ikke bare til UDIs praksis, men til naturaliserte forestillinger om alder som UDI ikke nødvendigvis er alene om å være bærer av. Derfor vil jeg utforske *ulike stemmer* i debatten om aldersundersøkelsene. Jeg vil analysere medietekster, men også tekster av andre sjangre som omtaler aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere. Tekstutvalget vil bli nærmere beskrevet og begrunnet nedenfor. Ved å studere samhandlingen mellom ulike tekster som deltar i debatten vil jeg kunne få tak på eventuelle felles forutsetninger og ”tatt-for-gitt-heter” i snakket om aldersundersøkelser.

Problemstilling

Jeg vil undersøke hvordan tekstene ordner asylsøkerne i sosiale kategorier, og hvilken rolle forståelser av alder spiller i denne sammenhengen. På hvilken måte interagerer alderskategoriene *voksen* og *barn* med kategorien *enslig mindreårig asylsøker* i de utvalgte tekstene, og hvordan er dette samspillet innvevd i maktrelasjoner i form av sosial differensiering og ekskluderingsprosesser? Jeg vil også undersøke hvilke forestillinger om vitenskapelig kunnskap og rettigheter som både ligger til grunn for denne kategoriseringen, og som forsterkes gjennom denne kategoriseringen.

Spørsmålet om alderstesting berører et sentralt og aktuelt politisk anliggende, og det er derfor viktig å utvide debatten med nye problemstillinger og innfallsvinkler. I tillegg er møtet med de enslige mindreårige asylsøkerne som ikke har en dokumentert fødselsdato, en situasjon som i særlig grad utfordrer kunnskapspraksiser som i Norge tas for gitt. I Norge har alle en dokumentert alder fra fødselen av, og denne alderen er ordnende for mange rettigheter og plikter i samfunnet. I møtet med minoriteter som gjør ting på en annen måte eller befinner seg i en annen situasjon, er det mulig å få øye på våre selvfølgeliggjorte kunnskapspraksiser, som vi ofte ikke stiller spørsmålsteget ved (De Los Reyes og Mulinari 2005). Det er først når det naturlige må forklares til noen utenforstående at det gjøres eksplisitt, og synlig (Latour og Woolgar 1979 / 1986). Derfor er debatten om aldersundersøkelser et særlig egnet ”sted” for å utfordre og synliggjøre innarbeidede forestillinger om alder.

Formålet med min analyse av tekster som omtaler aldersundersøkelser, er ikke å komme med alternative ”løsninger”, eller normative påstander om hvordan aldersvurderinger bør betraktes eller håndteres. Jeg vil ikke kaste meg inn i debatten, med et standpunkt for, eller imot aldersvurderinger, eller komme med forslag til hvordan undersøkelsene kan gjøres på en ”bedre” måte. Mitt formål er å stille spørsmål som kan synliggjøre og problematisere ideologigrunnlaget for aldersvurderingspraksisen. Dette kan forhåpentligvis åpne for nye måter å betrakte aldersvurderingspraksisen på, og for nye spørsmål i debatten om aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere.

Min lesning av tekstene er på denne måten inspirert av Derridas dekonstruktivistiske demokratiseringsprosjekt (Derrida 2006). Kunnskapsmålet for denne oppgaven er ikke å

foreslå endelige forståelser eller løsninger, men åpne opp for usikkerheten, ved å problematisere ideen om den absolutte forståelsen, og den absolutte betydningen. Ifølge Derrida (2006) er dette ikke et onde, men mulighetsbetingelsen for demokrati. Jeg har derfor prøvd å være en kritisk leser med demokratiserende hensikter, med et mål om å utvide rommet for diskusjon (Ilstad, Halдар og Engebretsen 2010, in press.).

Hvordan gjennomføres aldersundersøkelsene?

Det blir i dag gjennomført to forskjellige undersøkelser i aldersvurderingen. Det er en tannundersøkelse, og en håndrotsundersøkelse.

Tannundersøkelsen gjennomføres av Odontologisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Undersøkelsen består av en klinisk undersøkelse av tennene og røntgenbilder. Tannlegen gjør en samlet vurdering av alder ut fra disse to undersøkelsene og flere andre metoder. I tillegg inngår i denne vurderingen et skriv fra UDI om asylsøkerens oppvekst, basert på opplysninger innhentet av asylsøkeren selv, om kosthold, tannhelse og sykdomshistorie.

Håndrotsundersøkelsen gjennomføres av Ullevål Universitetssykehus, og består av røntgenbilder av asylsøkerens hånd og håndledd. Disse røntgenbildene blir sammenlignet med bilder av skjelettets normalutvikling, for å undersøke hvor langt i skjelettets utviklingsprosess asylsøkeren er kommet. Er skjelettet ferdig utviklet er asylsøkeren sannsynligvis over 19 år hvis han er en gutt, og over 18 år hvis hun er en jente.

Barneklubben ved Ullevål gir en samlet medisinsk uttalelse om hva de anser som korrekt alder ut fra del-resultatene fra både tannundersøkelsen og håndrotsundersøkelsen. Denne uttalelsen er den som inngår i UDI sin samlede vurdering av alderen (UDI nyhetskriv 06.05.06, sist oppdatert 30.12.09).

Fra 5. oktober 2009 hadde UDI planer om å innføre en ny klinisk test for å vurdere asylsøkerens modenhet og pubertetsutvikling; en kroppsundersøkelse av kroppshår i ansikt, armhuler og på kjønnsorganer, og en undersøkelse av gutters testikler (UDI nyheter 19.01.10). Men denne testen ble ikke innført som planlagt fordi den møtte mye motstand og Norsk

Folkehjelp ba om en juridisk vurdering av tiltaket. Den juridiske vurderingen som er gjort av advokatfirmaet Stabell og Co konkluderer med at den kliniske undersøkelsen som var planlagt strider både imot norsk lov og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner (Mette Larsen og Maria Aas 2010).

Forslaget om en klinisk undersøkelse av asylsøkerbarna har møtt så mye motstand at UDI nå har droppet forslaget, og vil kun gjennomføre håndrots- og tanntester (ABC nyheter 17.02.10). Kritikken av denne testen går ut på at den ville vært integritetskrenkende, uetisk og ulovlig.

Kort om hva debatten om aldersundersøkelser dreier seg om

Debatten om aldersundersøkelser dreier seg i hovedsak om metodenes unøyaktighet. Metodene blir kritisert for å være upresise og ikke – vitenskapelige, slik at en kan risikere at barnet får fastsatt feil alder, og blir bestemt til å være voksen. Dette går utover barnets rettssikkerhet, fordi barnet da ikke får de rettigheter det har krav på. En annen fare ved metodenes unøyaktighet, som presiseres først og fremst av UDI, men også av andre aktører som har barnets og asylsøkerens rettssikkerhet som fokus (Redd barna, NOAS, Norsk Folkehjelp), er at voksne asylsøkere kan få fastsatt en alder som gjør dem til barn, og at de derfor kan misbruke barnets rettigheter og våre asylpolitiske ordninger. Kritikken av at metodene er for upresise, blir i medietekstene møtt av UDI, med uttalelser om at de arbeider med å finne metoder som kan gi et mer treffsikkert resultat, og at aldersvurderingen ikke bare baseres på testen resultat, men også på uttalelser fra søkeren om oppvekstforhold. De vitenskapelige rapportene kommer med forslag til alternative tester som kan benyttes i tillegg til, eller istedenfor, de som i dag benyttes. Mange uttalelser går ut på at vi trenger mer presise metoder.

De aller nyeste medietekstene ⁵ dreier seg i hovedsak om forslaget til den nye kliniske testen, som blir kritisert for å være uetisk, men også for ikke å kunne gi noe mer sikkert svar på asylsøkerens alder enn de to andre testene. UDI argumenterer for denne testen ved å si at

⁵ Fra januar til mars 2010.

utvidelsen av aldersvurderingen med den nye kliniske testen vil gi et bedre grunnlag for å vurdere asylsøkerens alder.

Det gjentas i de fleste av tekstene at det er nødvendig med en aldersvurdering av asylsøkeren, men at de metodene som per i dag brukes, ikke er gode nok. Grunnen til at det er nødvendig med en aldersvurdering av asylsøkeren, er at barnet har flere rettigheter enn den voksne i asylprosessen, og at mange asylsøkeren derfor gir seg ut for å være yngre enn de egentlig er, for å oppnå rettigheter de egentlig ikke er berettiget. Dette går utover barnets rettssikkerhet.

Oppgavens struktur

Oppgavens kapittel 2 beskriver teoretiske perspektiv jeg støtter meg på i lesningen av tekstene og innhenting av materialet. Mitt teoretiske perspektiv har hatt betydning både for innhenting av tekster, utvalg av tekster og for lesningen av tekstene. Derfor har jeg valgt å beskrive teori, lesestrategi og tekstmateriale i et og samme kapittel. Jeg presenterer og redegjør for utvalget av tekster, og beskriver min tilnærming til tekstene, altså hvordan jeg leser dem. Jeg presenterer også kort hva de ulike tekstene handler om.

I kapittel 3 undersøker jeg hvordan tekstene konstruerer asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren. Jeg benytter meg av et interseksjonelt perspektiv, med fokus på kategoriene alder, kjønn og asylsøker. Kapittel 4 er en analyse av debatten om aldersundersøkelses *metoder*, som utspiller seg gjennom tekstenes interaksjon. Her undersøker jeg også tekstenes forhold til vitenskapelig kunnskap.

I kapittel 5 oppsummerer jeg kort analysens hovedpoenger, før jeg drøfter tekstenes forhold til vitenskapelige sannheter og rettssikkerhet i lys av Derridas (1994 / 2002) dekonstruksjon av lovens makt, og Latour og Woolgars (1979 / 1986) tanker om konstruksjoner av vitenskapelige fakta.

KAPITTEL 2

Teori, lesestrategi og tekstutvalg

I det følgende vil jeg redegjøre for de teoretiske perspektivene analysen støtter seg på og for valg av empiri. Vitenskapsteoretisk er oppgaven tuftet på et konstruktivistisk perspektiv med røtter i fransk poststrukturalisme (Brian Fay 1996). Mitt fokus på alder som en kategori som inngår i et samspill med andre sosiale kategorier innebærer en oppfatning om at det ikke finnes en opprinnelig og sann virkelighet forut for språket, som språket kun refererer til. Sosial kategorisering er språklige konstruksjoner, og studiet av tekster og annet språkbruk er derfor en relevant inngang for å forstå prosessene som ligger til grunn for kategoriseringen. Alle teoretikerne jeg støtter meg på og redegjør for nedenfor vektlegger på hver sin måte hvordan språket virker konstituerende for vår forståelse av verden og hverandre (Jørgensen og Phillips 1999, Anne Sørensen 2008).

Et interseksjonelt perspektiv

Interseksjonelle studier dreier seg om samspillet mellom strukturer og ulike sosiale kategoriseringer av mennesker. Slik kategorisering er situasjonsbundet, kompleks og foranderlig, og inngår i maktrelasjoner. De forskjellige kategoriene mennesker blir plassert inn i er uløselig knyttet sammen og påvirker hverandre, i form av over – og underordning. Interseksjonalitet er på denne måten en kritisk analyse av maktasymmetrier i samfunnet. Slike studier har en ambisjon om å fange en større kompleksitet enn forskning med fokus på kun en kategori (Krekula, Närvänen og Näsman 2005; De Los Reyes og Mulinari 2007). ”Ett interseksjonelt perspektiv stiller spørsmål om hvordan makt og ulikhet veves inn i oppfatningen om hvithet, mannlighet, kjønnsstilhørighet, heteroseksualitet, etnisitet, som gjør forskjellen mellom vi og dem til sosiale koder.” (De Los Reyes og Mulinari 2007: 7).

Kategorier som ofte analyseres i interseksjonelle studier er: kjønn, etnisitet, klasse og seksualitet. Kategoriene overlapper og virker sammen på spesielle måter, de påvirker hverandre og forsterker hverandre. Et barn er ikke bare et barn, men har også andre

”identiteter”, som kjønn, etnisitet, klasse og alder, som påvirker hverandre, og bidrar til enten utvidet eller innskrenket handlingsrom i forskjellige situasjoner (ibid.).

Krekula, Närvänen og Näsman (2005) mener som tidligere nevnt at betydningen av alder har vært oversett både i samfunnsforskning generelt, men også i interseksjonelle studier.

Forfatterne vil derfor løfte fram betydningen av forskning som problematiserer og analyserer alder som sosial kategori i samhandling med andre strukturer og kategoriseringer, og hvordan dette samspillet er innvevd i maktrelasjoner i form av sosial differensiering og segregering.

Voksne i yrkesaktiv alder er de som utgjør normen, på grunn av deres evne til å bidra til samfunnets produksjon. Barn betraktes som mennesker med tiltagende kompetanse, og eldre som mennesker med avtagende kompetanse, mens voksne i mellomsjiktet er normalen som de andre defineres ut fra. Dermed er det de voksne i yrkesaktiv alder som har makt til å definere både barns og eldres behov. Barnet blir slik definert som en mangelfull voksen. De yrkesaktive utgjør normen, mens alle andre defineres som avviket. Voksne assosieres derfor med autonomi, rettigheter og ansvar, mens barnet blir det motsatte (ibid, 86).

Alder tas ofte for gitt som ordnende prinsipp både for tildeling av rettigheter og plikter, og for definering av hvilke behov et menneske har på ulike alderstrinn (ibid.). I asylsaker har barn andre rettigheter enn voksne. De kan, som tidligere nevnt, få opphold på humanitært grunnlag uavhengig av om kravene for innvilgelse av asyl er innfridd, fordi de er uten kjente omsorgspersoner. De får også tilbud om å bo på spesielle mottak for mindreårige, som er bedre bemannet enn asylmottak for voksne. Derfor mener mange det er viktig å skille mellom voksne og barn. Dette skillet mellom voksne og barn, som kan sies å bygge på en vestlig kunnskapspraksis, trenger ikke å være en selvfølgelighet.

Istedenfor å ta todelingen mellom barn og voksen for gitt, kan en stille spørsmålet: Hvorfor finnes det noe som heter barn? Og hvordan har denne kategorien oppstått? Disse spørsmålene tar Marit Haldar (2009) opp i en artikkel om barn og barndom. Hun henviser til Philip Ariés (1962) som hevder at barndommen er en forholdsvis moderne oppfinnelse. Tidligere var barn små voksne, og yngre og eldre mennesker omgikk hverandre, og gjorde mye av de samme tingene, som for eksempel å jobbe. Barnet eksisterte for noen hundre år siden ikke som en egen kategori i forhold til voksne. Det fantes altså ikke et skarpt skille mellom voksne og barn, slik det i dag gjør i vestlige moderne samfunn. Barnet ble skapt av det moderne

samfunnets ordninger, som kjernefamilien, og egne institusjoner for barn, som skole og barnehage (Haldar i Brodtkorb og Rugkåsa 2009, 266-268).

Et av formålene med interseksjonelle studier, er ifølge De Los Reyes og Mulinari (2005, 128-130) å rette fokus mot de prosesser som *skaper* problematiske marginaliserte grupper, istedenfor ensidig å fokusere på problemer ved underordnete grupper i samfunnet. Det som bør problematiseres er hegemoniske diskurser og praksiser, som produserer avvikene. Slik kan en lettere få øye på hvordan forestillinger om ”de andre” konstrueres og kommer til uttrykk gjennom maktstrukturer i samfunnet. Et interseksjonelt analytisk perspektiv kan løfte fram de underordnetes stemmer i motdiskurser til de hegemoniske diskursene, for å utfordre hegemoniske oppfatninger om for eksempel makt, kunnskap og etnisitet (ibid.). Inspirert av dette, vil jeg i analysen av tekstutvalget som omtaler aldersundersøkelsene, forsøke å rette fokus mot de prosessene som konstruerer asylsøkeren som problemet, istedenfor å ta tekstenes problemdefinering for gitt, og betrakte den marginaliserte asylsøkergruppen som problemet.

Ved hjelp av det interseksjonelle perspektivet vil jeg i analysen av tekstutvalget undersøke hvordan alder og etnisitet virker sammen i konstruksjonene av den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet i konteksten aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere. Jeg vil på denne måten undersøke hvordan alderskategoriene *voksen* og *barn* interagerer med kategorien *enslig mindreårig asylsøker* i de utvalgte tekstene, og hvordan dette samspillet er innvevd i maktrelasjoner i form av sosial differensiering og ekskluderingsprosesser.

Vitenskapelige sannheter

Med utgangspunkt i et poststrukturalistisk og konstruktivistisk vitenskapssyn vil jeg i denne oppgaven studere ”fakta” som produserte og konstruerte fenomener. Dette innebærer at vitenskapelig kunnskap ikke kan adskilles fra makt og politikk. Kunnskapspraksiser påvirker politiske praksiser og prosesser, på samme måte som politiske praksiser også påvirker kunnskapspraksiser. Slik er det verken mulig eller ønskelig å sette et skarpt skille mellom politikk, vitenskap og makt (Michel Foucault 1971 / 1999; Edward Said 1978 / 2001). De Los Reyes og Mulinari (2005) skriver at postkoloniale studier påpeker den vestlige modernitetsdiskursens hegemonisk posisjon. Vestlig kunnskap og samfunnsstrukturer blir

ansett som universelle goder for hele menneskeheten, og blir fremstilt som naturlige, og selvfølgelig. Dermed marginaliseres og nedvurderes mennesker som har andre måter å gjøre livene sine på.

Michel Foucault problematiserer i *Diskursens orden* (1971 / 1999) ideen om *sannhet* i vitenskapen og filosofien. Det han kaller vår *vilje til sannhet*, er selve drivkraften bak diskursens⁶ utelukkelsesprosedyrer og tilsløringen av diskursens makt.

”Den sanne diskursen, som gjennom formens nødvendighet avskjæres fra begjæret og frigjøres fra makten, kan ikke erkjenne den viljen til sannhet som gjennomtrenger den. Og den viljen til sannhet som så lenge er påtunget oss, er slik at den sannheten den søker, ikke kan unngå å maskere denne viljen.”(ibid:14).

Hva som blir ansett som fornuftig og dermed også tillates å snakke om, og hva som anses for å være sant, reguleres av viljen til sannhet, vår konstante søken etter den opprinnelige sannheten. Den sanne diskursen, ved nettopp å *være sann*, erkjenner ikke makten som gjennomtrenger den og produserer den. Denne viljen til sannhet virker som en kraft som utelukker det ”usanne”, samtidig som den tilslører sin egen tvingende kraft, fordi det den søker er *sannheten*, som er nøytral, universell og faktisk *av natur*.

Denne viljen til sannhet fungerer altså som tvingende kraft, men vi er uvitende om dens makt, fordi det vi søker er den ”objektive” sannheten. Bakgrunnen for dette er ifølge Foucault den tradisjonelle marginaliseringen av diskursens realitet innen filosofisk tenkning, som følger av forestillingen om at det forut for våre tanker finnes noen opprinnelige betydninger, slik at vi kan erkjenne verden i sannhetens form. ”Tingene mumler allerede en mening som vårt språk kun trenger å løfte fram (...)” (ibid.: 27). Utelatelsen av diskursens realitet gjenspeiles også i ideen om at vi gjennom fornuften kan komme fram til en universell rasjonalitet om verden, og en universell sannhet om verden. Denne ideen om en universell sannhet tilslører at det er diskursen selv som produserer sin egen sannhet, istedenfor å gjengi en sannhet som ligger og venter på å bli oppdaget. ”Diskursen er knapt annet enn glimtet av en sannhet i ferd med å fødes foran sine egne øyne (...)” (ibid.: 28). Denne universaliseringen av sannhet tilslører makten som ligger i produksjonen av sannhet. Slik Foucault ser det, er sannheten altså ikke noe som ligger og venter på å bli *oppdaget*, den er noe som *produseres* av makt, av diskursen.

⁶ Foucaults begrep diskurs vil bli nærmere belyst nedenfor.

Viljen til sannhet støtter seg på et institusjonelt grunnlag. Den videreføres gjennom praksiser som forskning og litteratur. Hva som til en hver tid blir ansett som sant; gyldig vitenskapelig kunnskap, er altså et resultat av en tvingende makt som fungerer som en utelukkelse av noe annet; det usanne. Viljen til sannhet utøver ifølge Foucault en tvingende makt over andre diskurser i samfunnet: ”Jeg tenker på hvordan den vestlige litteraturen i århundrer har kunnet søke fotfeste i det naturlige, i det sannsynlige, i ærligheten, ja også i vitenskapen – kort sagt den sanne diskursen.” (Foucault 1971 / 1999: 13).

Foucaults tanker om hvordan vi hele tiden søker den ”objektive” sannheten, oppfordrer til å være kritisk til etablerte ”sannheter”. Med Foucault kan en si at etableringen av noe som sant er en tilslørt maktutøvelse, som er vanskelig å få øye på, og denne maktutøvelsen får ytterligere styrke gjennom dens usynlighet. Derfor vil jeg spesielt lete etter, og ha et kritisk blikk på, sannheter som tas for gitt i tekstutvalget mitt. Det er på denne måten blant annet *viljen til sannhet i tekster om aldersundersøkelser* som jeg vil gå nærmere etter i sømmene. Jeg vil bringe dem fram i lyset og diskutere hvordan denne viljen til sannhet kan sies å påvirke både debatten om aldersundersøkelsespraksisen, og, gjennom debatten, praksisen selv.

Said og sannheten

Edward Said (1978 / 2001) setter vitenskapelige sannheter i sammenheng med maktforholdet mellom Østen og Vesten. Han var inspirert av Foucaults tenkning, og viser med sine analyser i *Orientalismen*, hvordan tekster om Orienten konstruerer et bilde av orientaleren som fremstår som *sannheten* om orientaleren. Formålet med hans analyser er å bryte med forestillingen om forskning og vitenskapelig kunnskap som verdinøytral og politisk uavhengig, og vise hvordan forskningen har bidratt til å legitimere og begrunne imperialisme. Idealet om at forskningen skal være verdinøytral, apolitisk og upartisk bidrar til en ide om vitenskapelig kunnskap som objektiv, verdinøytral og kulturelt nøytral sannhet. Ideen om at ”sann” kunnskap er grunnleggende apolitisk tilslører de politiske kreftene som produserer vitenskapelig kunnskap (ibid.). Med Sids (1978 / 2001) perspektiv kan en si at tilsløringen av det politiske aspektet ved den vitenskapelige kunnskapsproduksjonen muliggjør vestens dominerende av *de andre* i kunnskapens (sannhetens) navn.

Said viser hvordan europeeren er den ene som gjennom *vitenskapelig kunnskap* om orientaleren definerer henne som den andre, og bestemmer hva orientaleren *er* (ibid.). Dette kan illustrere diskursens materialitet og begivenhetskarakter, som Foucault (1971 / 1999) snakker om i *Diskursens orden*. Diskursen om orientaleren, som blir til gjennom vestlige orientalistes studier av Orienten, konstruerer orientaleren. Ved å være europeerens studieobjekt, blir orientaleren det europeeren sier at hun er (Said 1978 / 2001). Diskursen om orientaleren får på denne måten gjennom tekstene ”virkelige” konsekvenser, den vekker til live det den beskriver, og setter betingelsene for hva orientaleren kan være. Den vitenskapelige kunnskapen om orientaleren er altså en tvingende makt som konstruerer orientaleren. Den vestlige blir den hegemoniske måten å forstå orienten på. Hegemoniske kunnskapspraksiser kan på denne måten sies å sette noen betingelser for hva mennesker kan være.

Aldersundersøkelsespraksisen kan sies å bygge på et kunnskapsregime, og vår kunnskap, som kommer til uttrykk gjennom tekstene om undersøkelsene, konstruerer et bilde av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren som ”vekkes til live” gjennom aldersundersøkelsespraksisen. Det som sies (både eksplisitt og implisitt) om asylsøkeren i tekstutvalget mitt kan sies å sette betingelser for hva asylsøkeren kan være, fordi tekstene om aldersundersøkelsene bidrar til å påvirke aldersundersøkelsespraksisen. Hvordan asylsøkeren fremstilles i tekstene mener jeg påvirker hvilke praksiser vi betrakter som nødvendige, samtidig som disse praksisene også bidrar til å påvirke vårt bilde av asylsøkeren. Slik kan en si at de utvalgte tekstene om aldersundersøkelser konstruerer et bilde av asylsøkeren, som ikke bare blir et bilde, men som også setter noen rammebetingelser for hva asylsøkeren kan være. Dette vil forhåpentligvis bli klarere for leseren når jeg nedenfor skriver om hvordan jeg betrakter tekstene i tekstutvalget som materialitet. Men først skal jeg si noe om et tredje perspektiv jeg støtter meg på i analysen av tekstene.

Latour og Woolgars konstruksjoner av fakta

Et tredje perspektiv som kan hjelpe meg til å få øye på, og problematisere sannheter som tas for gitt, er hentet fra boken *Laboratory Life* skrevet av Bruno Latour og Steve Woolgar (1979

/ 1986). Forfatterne forsøker å innta et antropologisk perspektiv, hvor de betrakter laboratorievirksomheten som en eksotisk virksomhet, som få har brydd seg med å eksplorere, til tross for at den har hatt og har stor innflytelse på hele vår sivilisasjon. Derfor undersøker de det som blir tatt for gitt i laboratoriets virksomhet, framfor å ta det som en selvfølge. Det er ut fra en liknende strategi jeg vil utforske eller ”underliggjøre” de tause forutsetningene i diskusjonen om alderstesting.

I studien om livet i laboratoriet viser forfatterne hvordan naturvitenskapelige ”oppdagelser” også kan forstås som *konstruksjoner* av fakta, og utfordrer dermed oppfatningen om at naturvitenskapelig forskning er adskilt fra sosial og subjektiv påvirkning, og ideen om naturvitenskapelige oppdagelser som *fakta om virkeligheten*. Det politiske og sosiale ved vitenskapen kommer vanligvis bare til syne der det avsløres åpenbare feil eller skandaler. Ellers framstår naturvitenskapen som faktisk og løsrevet fra politikk og sosiale (subjektive) faktorer. Forfatterne retter derfor fokus mot sosiale faktorer i det dagligdagse livet på et laboratorium, og merker seg at hovedaktiviteten på laboratoriet består av å skrive ting ned. Alt som blir skrevet ved laboratoriet kaller de for *inskripsjoner*. Eksempler på inskripsjoner kan være tall som blir skrevet ned på skjemaer, klokkeslett som blir notert, merkingen av beholdere med forskjellige stoffer, loggføring, ferdige diagrammer og grafer, og vitenskapelige artikler. Forfatterne begynner med de små inskripsjonene, og studerer hvordan de leder frem til store oppdagelser som når de er etablert blir til fakta eller funn (ibid.).

Hovedformålet med aktiviteten på laboratoriet er å få publisert vitenskapelige artikler. Alle inskripsjoner som er gjort underveis i prosessen leder til et diagram, en tabell eller en kurve, som blir brukt som vitenskapelig bevis i de vitenskapelige artiklene. Forut for et resultat (for eksempel et diagram), ligger en lang kjede med tidligere inskripsjoner som har ledet produktet på veien frem mot resultatet. Før påstanden etableres som et faktum er den omstridt, den er et tema for debatt og diskusjon. Det er først når den ikke lenger er omstridt at den blir et faktum.

I arbeidet fram mot etableringen av et faktum elimineres andre alternative muligheter eller hypoteser. Forfatterne kaller disse for *støy*. Støyet må elimineres for at faktumet skal bli etablert. For hver inskripsjon som blir gjort i prosessen, gjøres et eller flere valg, og andre muligheter velges bort, og elimineres. I denne raffineringprosessen blir påstanden sannere og sannere etter hvert som støyet elimineres, til den til slutt blir etablert som et faktum, som ikke lenger kan diskuteres. Først når andre muligheter er eliminert, og det er konsensus rundt

påstanden ”fryses” den fast som et faktum. Om en hadde gjort et annet valg på et tidligere stadium i prosessen er det ikke sikkert resultatet ville blitt det samme (ibid: 69).

Inskripsjonene som er gjort på tidligere stadier blir etter hvert makulert og slettet. Dermed blir veien fram mot målet glemt, noe som gjør at innvendinger mot det ferdige diagrammet, eller faktumet som har blitt etablert, blir nærmest umulig. Slik består arbeidet på laboratoriet av å skape orden ut av kaoset av inskripsjoner (ibid,).

Leserne av de vitenskapelige artiklene må overbevises om at påstanden er sann: ”The function of literary inscription is the successful persuasion of readers, but the readers are only fully convinced when all sources of persuasion seem to have disappeared” (ibid: 76). Leserne må overtales til å tro at de ikke blir overtalt, og dette gjøres ved å fremstille påstander så faktiske som mulig. Dette gjøres blant annet ved å droppe eller modifisere setningers modalitet. Slik forfatterne bruker begrepet, kan modalitet si noe om en påstands forhold til virkeligheten eller sannheten. Modaliteten brukes for å utrykke forskjellige grader av faktisitet, og gjør på denne måten påstanden mer eller mindre faktisk (ibid, 76 - 85). Dette kan best illustreres med noen eksempler.

Hvordan setningene skrives eller sies har altså betydning for hvor faktiske⁷ de fremstår. Forfatterne skiller mellom 5 forskjellige type påstander, der type 1 er den minst faktiske. Type 1 påstander⁸ oppstår helst i private samtaler eller på slutten av vitenskapelige artikler, og omfatter formodninger (ane, gjette, tenke seg, anta, hevde) og spekulasjoner (ibid.). Et eksempel på en slik setning kan være: ”Vi *tror* at asylsøkere lyver på alderen.” Her gir modaliteten *tror* påstanden liten grad av faktisitet. Modaliteten sier noe om påstandens (asylsøkere lyver) forhold til sannheten, og denne påstanden fremstår som lite sann eller faktisk, ved at det er noen som *tror* at asylsøkeren lyver.

I følgende setning gir modaliteten (har vist) påstanden en høyere grad av faktisitet:

”Alderstester har *vist* at asylsøkere lyver.” Påstanden fremstår likevel ikke som et faktum, fordi den inneholder en modalitet som sier noe om påstandens forhold til sannheten: det er noe (alderstesten) som har vist at asylsøkeren lyver. Setningen ”Asylsøkere lyver på alderen” fremstår derimot som et faktum, fordi det ikke er noen modalitet i setningen. Det at

⁷ Forfatterne bruker på engelsk uttrykket; ”fact – like” (ibid.).

⁸ Forfatterne bruker det engelske ordet ”statement” (ibid.).

asylsøkeren lyver blir dermed fremstilt og etablert som et faktum, altså som sant. Det siste var et eksempel på det Latour og Woolgar (1979 / 1986) kaller en type 5 påstand, som er det samme som et faktum. Disse påstandene fremstilles som fakta, fordi setningene ikke inneholder noen modalitet som refererer til påstandens forhold til virkeligheten, den *er* dermed virkeligheten. Innholdet i setningen er så åpenlys og kjent for publikum at referanser ikke er nødvendig. Den blir dermed tatt for gitt som et faktum eller en sannhet. Slik kan en ved å modifisere eller droppe setningers modalitet påvirke påstanders faktisitet, ved å gjøre den enten mindre eller mer faktiske (ibid: 76 – 85).

Latour og Woolgars (ibid.) tanker om konstruksjoner av fakta er en forutsetning for hvordan jeg betrakter tekstutvalget mitt, og tekstenes interaksjon. Jeg forsøker å ikke ta tekstenes innhold for gitt som fakta om aldersundersøkelsene og asylsøkerne, men undersøker hvordan fakta om aldersundersøkelsene og asylsøkerne *konstrueres* gjennom tekstene og tekstenes forbindelser. Jeg bruker deres begrep om modalitet i analysen av sitater fra tekstutvalget, for å belyse hvordan tekstene gjennom oppbyggingen av setninger, fremstiller innholdet som mer eller mindre faktisk.

Lesningen av tekstene

Både innhenting av materialet mitt og lesningen av tekstene i tekstutvalget, er farget av mitt teoretiske perspektiv. Særlig Michel Foucault og Jaques Derridas tanker om talens og tekstens materialitet har inspirert min måte å lese tekstene på. Derfor vil jeg si litt om Foucaults tanker om diskursens materialitet, og Derridas oppgjør med oppfatningen om at talen er mer nærværende og substansiell enn skriften.

Talens og tekstens materialitet

I *Diskursens orden* snakker Foucault (1971 / 1999: 9) om at det å ta ordet er en begivenhet, som iscenesetter hele diskursens orden. Når vi snakker trekker vi på det allerede uttalte, og setter i gang et helt system av krefter som både begrenser og muliggjør det en kan uttale, og gjennom dette, hva en kan gjøre. På denne måten er diskursen materialitet: den er en begivenhet, som vekker til live det den uttaler. Men diskursen er en *tilfeldig* begivenhet. Den

representerer ikke en opprinnelig betydning som ligger forut for talen selv. Den representerer ikke en sannhet som ligger i strukturene eller i individene og venter på å bli uttalt. Slikt sett er diskursen en tilfeldig begivenhet som oppstår her og nå, gjennom talen. Denne diskursens materialitet virker skremmende, fordi den forutsetter at det å ta ordet ikke er en uskyldig handling. Det ligger mye makt i talen, og diskurs er dermed makt, en produktiv makt som både begrenser og skaper mulighetsbetingelser. Men gjennom en mengde prosedyrer som kontrollerer diskursproduksjonen omgås diskursens tunge og skremmende materialitet. Gjennom disse prosedyrene tilsløres diskursens kraft og materialitet, og den fremstår som uskyldig og nøytral. Ved å beskrive de ulike prosedyrene for kontroll av diskursene ønsker Foucault å rette fokus mot at diskursen vekker til live det den beskriver, og bryte med oppfatningen om at språket representerer en bakenforliggende, opprinnelig betydning, som er å finne i strukturene eller i individet selv (ibid: 29).

Selv om både skrift og tale er inkludert i Foucaults diskursbegrep, er det stemmen som legger premisene for hans tenkning om diskursens materialitet.⁹ *Talens* materielle egenskaper, gjennom begrepet talehandlinger, er modellen for å forstå all språkbruk. Skriften blir på denne måten kun en representasjon av talehandlinger. Derrida (1967 / 2006: 59) har kritisert det han mener er en dominerende oppfatning om at det talte ordet er uttrykk for en nærværende substansiell mening. I denne kritikken ligger også en kritikk av det Derrida mente var en opphøyning av det talte ordet og en underordning av det skrevne. Han mente at oppfatningen om at stemmen er nærmest signifikatet (tegnets innholdsside), gir skriften en teknisk og representativ funksjon. Slik blir talen nærmere den "sanne" betydning. Derrida dekonstruerer denne ideen om talens nærvær, ved å oppløse skillet mellom signifikat og signifikant. Han mener at tegnet ikke har en endelig mening å falle tilbake på, men at tegnets betydning er flytende og kontekstavhengig (Ibid: 61).

Med dette perspektivet blir verken skrift eller tale *tegn* på noe annet som er *mer* nærværende enn det selv. Både skrift og tale betraktes på denne måten som materiell fordi ingen tegn betraktes som bilder på eller representasjoner av mening, men som stedet der mening skapes og produseres. Skriften er ikke kun en representasjon av talen, som er et uttrykk for en nærværende substansiell mening, som skriften er avgrenset fra. Skriften er selv materialitet, slik Foucaults diskurs er det, den er en begivenhet som vekker til live det den setter ord på.

⁹ Diskurs betyr tale.

Denne måten å betrakte skrift på, har betydning for min tilnærming til-, og analyse av tekstutvalget.

Tekstene jeg har valgt å analysere er sakprosa – tekster som omhandler aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere, og gir et inntak til de forståelsene praksisene hviler på. UDI's asylpolitiske praksis får alvorlige konsekvenser for asylsøkerne det gjelder. Vurderingene som foretas av UDI er avgjørende for om asylsøkeren får opphold i Norge eller ikke. Med perspektivet på tekst som materialitet, vil jeg si at tekstene ikke kun er *uttrykk* for forskjellige aktørers syn på aldersundersøkelsene. Tekstene kan også sies å bygge på, konstruere, reprodusere, omformulere og forhandle med disse praksisene. Slik blir de ikke bare beskrivelser av en praksis, eller uavhengige meningsytringer om praksisen, men en del av denne samme virksomheten. En kan si at tekstene vekker til live det de beskriver, og de får dermed konsekvenser for praksisen, og derigjennom for asylsøkeren.

En følge av Foucault og Derridas perspektiv på tekst og diskurs som materialitet, som vekker til live det den uttaler, er at aldersundersøkelsespraksisen blir til gjennom forskjellige aktørers ytringer om den. Snakket om aldersundersøkelsene (i dette tilfellet i tekster) skaper praksisen. Derfor mener jeg at alle stemmer om aldersundersøkelser bidrar til å konstruere og omforme praksisen. Det er derfor ikke noe prinsipielt skille mellom "selve" praksisen og debatten om praksisen. Debatten foregår ikke *rundt* praksisen, men er heller uløselig knyttet til praksisen, og kan sies å stå i et *samhandlingsforhold* til praksisen. Debatten om praksisen og praksisen inngår i det samme kunnskapsregimet. Slik påvirkes debatten av praksisen, og praksisen påvirkes av debatten. Tekstene sier ikke bare noe om aldersundersøkelsene, men bidrar også til å utvikle praksisen. Hvordan dette foregår i tekstutvalget mitt, vil jeg vise gjennom analysen.

Tekstenes interaksjon

En følge av perspektivet på tekst som materialitet er som sagt at tekstene kan sies å tale for seg selv, og er ikke nødvendigvis uttrykk for en bestemt aktørs synspunkt, men er del av debatten / praksisen, hvor det foregår forhandlinger, og hvor ulike synspunkter og ulik kunnskap bygger på hverandre. Tekstene kan sies å representere forskjellige stemmer innenfor debatten om aldersundersøkelsespraksisen. Men det er ikke slik at en tekst kun

representerer *en* stemme og et perspektiv. Det er heller ikke slik at tekstene står for seg selv og taler lik en monolog. Jeg vil med Latour og Woolgars (1979 / 1986) perspektiv si at tekstene interagerer med hverandre, eller snakker med hverandre.

I studien på laboratoriet undersøker Latour og Woolgar (ibid.) blant annet forbindelser mellom ulike inskripsjoner i de vitenskapelige artiklene som utgis ved laboratoriet, og også andre vitenskapelige artikler innenfor feltet de forsker på. De undersøker hvordan de vitenskapelige artiklene, gjennom referanser til hverandre, underbygger eller underminerer hverandres påstander. Forskerne ved laboratoriet søker støtte for påstandene sine i et helt nettverk av vitenskapelige artikler utenfor laboratoriet, men innenfor det samme forskningsfeltet. Slik kan artikler som taler innenfor det samme feltet og om det samme temaet gjøre påstander mer eller mindre faktiske gjennom samhandlingen dem imellom. Ved å referere til vitenskapelige artikler som kommer med de samme eller liknende påstander, kan en bygge oppunder og styrke sin egen påstands faktisitet. Gjennom artiklenes gjentakelse av de samme påstandene, og flere påstander som støtter en hypotese, blir denne hypotesen etter hvert transformert til et faktum. Forfatterne fant eksempler på flere *fakta* i artiklene, som tidligere hadde vært omdiskuterte påstander, eller hypoteser, men som gjennom tekstenes interaksjon, og interaksjonen mellom forskerne på laboratoriet, gjennom skriftlige og muntlige uttalelser (inskrripsjoner) hadde blitt transformert til tatt for gitte fakta.

De utvalgte tekstene om aldersundersøkelser taler innenfor det samme feltet. De taler også om det samme temaet: aldersundersøkelser. Derfor vil jeg, istedenfor å betrakte tekstene som adskilte ytringer om aldersundersøkelser, betrakte dem som interagerende innenfor et og samme felt: aldersundersøkelsespraksisen. Tekstene snakker innenfor det samme feltet, og snakker dermed til hverandre, om hverandre, og i munnen på hverandre. De svarer hverandre, kritiserer hverandre eller støtter hverandre, og bygger på hverandres kunnskap, gjennom referanser. De henter argumenter og påstander fra hverandre, de er enige med hverandre, eller de er uenige med hverandre. Tekstene er inskripsjoner innenfor den samme diskursive praksisen: aldersundersøkelsespraksisen. *Interaksjonen* mellom de ulike stemmene i debatten legger slik føringer for den videre debatten.

I analysen vil jeg gå videre inn på *hvordan* tekstene interagerer. Foreløpig vil jeg nøye meg med å si *at* tekstene interagerer. Mediedebatten bygger på UDI's praksis, men bidrar også til å endre UDI's praksis, og videreutvikle denne. UDI og de andre sentrale aktørene på asylfeltet

deltar i mediedebatten, gjennom intervjuuttalelser. De vitenskapelige rapportene forholder seg til mediedebatten og UDI's praksis. Det er denne praksisen de evaluerer, kritiserer eller støtter oppunder. UDI's endringer i egen praksis er basert på uttalelser i media og de vitenskapelige rapportene. Praksisen blir således videreutviklet gjennom kritikken av – og uttalelser om aldersundersøkelsespraksisen på feltet.

Utvalget av tekster

Jeg har valgt tekster som tilhører flere forskjellige sjangre, og fra forskjellige aktører på asylfeltet. Alle er tekster som sier noe om aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere. Jeg har tatt utgangspunkt i mediedebatten om aldersundersøkelsene, og brukt medietekstene for å få et visst overblikk over forskjellige aktører og stemmer i debatten. Med utgangspunkt i medietekstene har jeg søkt på nettsidene til de aktørene som har uttalt seg i debatten om aldersundersøkelser for å finne flere tekster som kunne bidra til å informere debattene. Materialet er dermed konstruert ut fra den genealogiske metodes prinsipp (jf. Foucault 1971 / 1999), der jeg har startet med medietekstene og deretter søkt forgreininger i andre tekster. Medietekstene refererer til andre tekster, som jeg har innlemmet i tekstutvalget mitt, for å få et innblikk i debattens kompleksitet, og tekstenes forbindelser.

De aktørene jeg har innhentet tekster fra, er altså de samme som uttaler seg i mediene om aldersundersøkelser. Disse aktørene er: Utlendingsdirektoratet, Norsk Organisasjon for Asylsøkere, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten og flyktninghjelpen. Ord jeg har brukt i søkene er: aldersundersøkelser, alderstester, aldersvurderinger, alder, alder og rettigheter, alder og identitet. I tillegg har jeg søkt etter tekster som omhandler enslige mindreårige asylsøkere, for å se om disse sier noe om aldersundersøkelser, men her fant jeg lite.

Phillips og Schrøder (i Järvinen og Mik – Meyer 2005) skriver at valg av empirisk materiale i en tekstanalyse vil være avhengig av problemformulering, og av hvilket materiale som er relevant og tilgjengelig innenfor det domenet en undersøker. Størrelsen på tekstkorpuset er ikke det avgjørende, men heller at det skal være mulig å svare på problemstillingen gjennom en analyse av de tekster en har valgt ut (ibid.) Av de tekstene jeg har innhentet gjennom

søkingen har jeg gjort et strategisk utvalg, ut fra problemstillingen min og hva jeg har vært ute etter å undersøke. Mitt studieobjekt er ikke en bestemt stemme eller teksttype, men interaksjonen mellom tekster knyttet til den samme praksisen. Det jeg vil undersøke er hvordan tekstene interagerer og forholder seg til hverandre. Et mål med innhenting av tekstmaterialet har derfor vært å finne et mangfold av *ulike* tekster som kan si noe om hvordan ulike stemmer i debatten forholder seg til hverandre, motsier hverandre, men kanskje også nærer seg på hverandre og forsterker hverandre.

Jeg har ”skannet” dokumentene med utgangspunkt i følgende spørsmål: Hvordan begrunner de aldersundersøkelsene? Hva sier tekstene om forholdet mellom alder og rettigheter? Hva sier tekstene om den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet? Hva sier de om metodenes nøyaktighet? Hva blir i tekstene tatt for gitt?

Mange av tekstene blir ikke analysert i sin helhet, jeg analyserer kun deler av dem. Jeg har prøvd å få representert flere stemmer i debatten, ved å inkludere både de tekster som sier noe om menneskerettigheter og barnets beste og de tekster som sier noe om innvandringspolitiske hensyn. Slik er utvalg av utdrag til analyse gjort for å sikre maksimal variasjon (Miles og Huberman 1994).

Ulikhet i tekstenes sjangre har betydning for utvalget av tekster, ved at det sikrer bredde og variasjon i tilgangen til debatten om aldersundersøkelser, slik at jeg kan få innblikk i ulike stemmer som uttaler seg om undersøkelsene. Særpreg ved de ulike sjangrene har ikke betydning for *analysen*, fordi jeg analyserer tekstene som interagerende stemmer om aldersundersøkelser. Jeg er interessert i å undersøke tekstenes interaksjon, hvordan de *diskuterer* aldersundersøkelser, og hva tekstene tross uenigheter og genreulikheter, har til felles og tar for gitt. Det er således tekstene som inskripsjoner innenfor den samme diskursive praksisen: aldersundersøkelsespraksisen, som er fokus for min analyse, ikke hvilken betydning hver enkelt sjanger har. Jeg skal likevel si noe om hva som styrer utvalget innenfor hver sjanger, og beskrive kort hva disse tekstene handler om.

Medietekster

Phillips og Schrøder (i Järvinen og Mik – Meyer 2005: 276) nevner den senmoderne tids medialisering, som innebærer at medietekster inntar en sentral kulturell rolle i samfunnet, hvor mye av vår viten og våre oppfatninger formes av medietekster. Medietekster setter dermed rammer for betydningsdannelse (ibid.). Dette, i tillegg til at medietekster når ut til et bredt publikum, og at det er her mye av debatten om aldersundersøkelser foregår, er bakgrunnen for at jeg har valgt medietekstene som utgangspunktet for innhenting av materialet mitt.

I begrepet medietekster inngår: avisartikler, kronikker og ledere funnet gjennom A-tekst, eller ved hjelp av søk på Google. Gjennom søk på google har jeg fulgt forgreininger til andre medietekster der avisartiklene har inneholdt linker som har ført meg videre på letingen etter nye tekster. Slik fant jeg flere tekster relevante for min problemstilling. Noen av medietekstene er også eksplisitte motsvar til tidligere skrevne tekster, og der dette er nevnt i teksten, har jeg også inkludert denne teksten i materialet mitt, for å kunne undersøke hvordan tekstene interagerer. Jeg har valgt ut en del av de nyeste medietekstene, for å få tak i den dagsaktuelle debatten. I tillegg har jeg valgt ut noen litt eldre avisartikler (fra 2007), fordi de aller nyeste i hovedsak dreier seg om den nye kliniske undersøkelsen, mens jeg har vært interessert i å undersøke undersøkelsespraksisen som helhet. Jeg bruker 12 medietekster aktivt i analysen, men har lest flere for å få en oversikt over mediedebatten om aldersundersøkelsene.¹⁰

Jeg går ikke inn på en nærmere beskrivelse av medietekstene, fordi mye allerede er sagt i innledningens oversikt over hva debatten om aldersundersøkelser dreier seg om, derfor henviser jeg heller til denne, for å unngå gjentakelser. Dessuten bruker jeg medietekstene mye i analysen, så en del av mediedebatten blir presentert der. For en oversikt over hvilke medietekster som inngår i tekstmaterialet, se oversikt over tekstmaterialet bakerst i oppgaven.

¹⁰ For en oversikt over medietekstene, se litteraturliste.

Vitenskapelige rapporter

Vitenskapelige tekster forbindes ofte med vitenskapelig kredibilitet (troverdighet), og kan derfor sies å utøve mye makt, fordi det ofte antas at de i kraft av sin vitenskapelighet sier noe sant, eller gjengir noen fakta om et fenomen (Latour og Woolgar 1979 / 1986).

De to vitenskapelige rapportene jeg har valgt ut har jeg kommet på sporet av ved hjelp av medietekstenes referering. Flere av medietekstene jeg leste i starten av innhenting av materialet refererte til rapporten *Mamma vet hvor gammel jeg er*, publisert av Redd Barna og NOAS i 2006. Fordi den ble referert til i medietekstene så jeg den som interessant for å studere tekstenes interaksjon i debatten om aldersvurderingspraksisen, og denne har jeg også brukt mye i analysen. Også den andre vitenskapelige rapporten, *Aldersvurdering av mindreårige asylsøkere* (nr. 13 – 2006) fra Nasjonalt Kunnskapssenter for helsetjenesten er referert til i en av medietekstene.

Jeg har valgt ut de innledende og oppsummerende kapitlene fra begge rapportene, fordi disse kunne si meg noe om synet på formålet med aldersundersøkelser, etiske vurderinger ved aldersundersøkelser og konstruksjoner av asylsøkerbarnet, og den voksne asylsøkeren.

I tekstutvalget fra rapporten fra Redd Barna og NOAS sies det at de har et rettssikkerhetsperspektiv, og at formålet med rapporten er å ”undersøke hvorvidt aldersundersøkelser blir gjort på den best mulige måten, og om barns rettigheter faktisk har blitt styrket igjennom at man innførte aldersundersøkelser” (Redd Barna og NOAS 2006, 9).

Tekstutvalget oppsummerer kartleggingen av metodene som blir brukt i aldersvurderingene med at bruken av dagens metoder gjør at det regelmessig vil være noen faktiske mindreårige som blir behandlet som voksne. De stiller spørsmålsteget ved om håndrotsundersøkelsen i det hele tatt bør anvendes, på grunn av manglende konsensus omkring metoden i det medisinske miljø. De advarer også mot usikkerhetsmomentene ved tannundersøkelsen.

De er skeptiske til en klinisk (fysiologisk) test, fordi denne er svært skjønnsmessig og kan virke integritetskrenkende uten å tilføre vesentlig informasjon. Det hevdes at undersøkelsenes skjønnsmessige og sammensatte karakter gjør dem vanskelig å bestride, og at asylsøkerne derfor har en vesentlig lavere rettssikkerhet enn tilfellet bør være. Det foreslås å opprette en

særskilt fagnemnd for aldersvurderinger, og en modenhetsvurdering i tillegg til tannundersøkelsen og eventuelt håndrotsundersøkelsen. Behovet for å skille mellom voksne og barn i asylprosessen framheves, og rapporten hovedanliggende er barns rettssikkerhet, som blir svekket ved at barn feilaktig behandles som voksne (ibid.).

Rapporten fra kunnskapssenteret er en evaluering av metodene som brukes for aldersvurdering av mindreårige asylsøkere, bestilt fra Sosial – og Helsedirektoratet. I sammendraget presenteres bakgrunnen for aldersundersøkelsene; at asylsøkerens alder i mange tilfeller kan være usikker, derfor har mange europeiske land begynt å gjennomføre aldersvurderinger. Konklusjonene som er oppsummert i sammendraget, er at det er et stort standardavvik ved begge testene som brukes. Rapporten har et diskusjonskapittel, som jeg har inkludert i tekstutvalget mitt.

Tekster fra Utlendingsdirektoratet

Fordi UDI er de som utøver aldersundersøkelsespraksisen, har jeg søkt etter tekster på deres nettsider. De er også den aktøren som uttaler seg mest i medietekstene, og som ofte må svare på kritikk, derfor så jeg det som nyttig å inkludere flere uttalelser fra UDI enn de jeg allerede hadde innsamlet i medietekstene. De tekstene jeg valgte ut som relevante for min problemstilling var: ”Interne rutiner for gjennomføring av aldersundersøkelser” og tre nyhetsskriv fra UDI, som beskriver hvordan aldersundersøkelser gjennomføres og sier noe om hvordan UDI forholder seg til temaet. Nyhetsskrivene kan også leses som svar på kritikken av UDI’s praksis, og inngår derfor i debatten om aldersundersøkelsespraksisen. Både de interne rutinene og nyhetsskrivene kan si meg noe om hvordan institusjonen som gjennomfører politikken beskriver den. Disse tekstene kan også si meg noe om hvilket syn på metodene og asylsøkeren som ligger til grunn for praksisen.

Tre av medietekstene er kronikker signert av UDI, som er svar på tidligere skrevne artikler som kritiserer undersøkelsespraksisen på forskjellige måter. Disse kan ses som UDI’s bidrag til debatten. UDI bidrar også gjennom intervjuuttalelser i andre avisartikler.

Nyhetsskrivene beskriver hvordan aldersundersøkelser gjennomføres, og sier noe om formålet med aldersundersøkelsene, og begrunner hvorfor disse undersøkelsene er viktige.

Hovedformålet med undersøkelsene beskrives som å bidra til å avklare om asylsøkeren er

over eller under 18 år. Aldersundersøkelser gjennomføres hvis det er tvil om søkerens alder. Det fremheves at aldersundersøkelser er frivillige og at tvilen skal komme asylsøker til gode. Søkere som bevisst har oppgitt feil alder kan utvises fra Norge. Det nevnes også hvor mange asylsøkere som hevder å være mindreårige som har kommet hittil i år.

Den interne meldingen fra UDI beskriver interne rutiner for gjennomføring av aldersundersøkelser. Her har jeg valgt ut innledningen som sier at UDI har besluttet å tilby en aldersundersøkelse til asylsøkere som oppgir å være mindreårige, men framstår som eldre enn 18. Det sies også at rutinene i meldingen skal sikre en effektiv og betryggende gjennomføring av aldersundersøkelsene. Jeg har også valgt ut kapittel 5, som dreier seg om vurdering av resultatet av aldersundersøkelsen.

Rundskriv

Rundskrivet 2010 – 146: *Registrering av identitetsopplysninger i saker etter utlendingsloven* fant jeg da jeg søkte på søkeordet *aldersvurderinger* på UDI.no.

Rundskriv er en rettskilde som inneholder direktiver og retningslinjer fra overordnet til underordnet forvaltningsmyndighet om hvordan lovbestemmelser skal forstås, og hvordan skjønsmessige avveininger skal gjøres.¹¹ På denne måten er rundskrivet førende for hvordan aldersvurderinger praktiseres av UDI, og kan dermed si meg noe om ideologigrunnet for praksisen, og rettslige grunnlag for aldersvurderingspraksisen. Derfor kunne dette rundskrivet si meg noe om formålet med aldersundersøkelser og asylpolitiske praksiser. Dette rundskrivet blir også referert til i den interne meldingen fra UDI som også inngår i materialet mitt, og danner grunnlaget for UDI's praksis når det gjelder aldersundersøkelser. På denne måten interagerer den direkte med andre tekster i materialet, men jeg vil påstå at rundskrivet også interagerer indirekte med tekstene og på denne måten er en del av debatten om aldersundersøkelser slik jeg vil studere den.

Jeg har kun valgt ut rundskrivets kapittel 3, som dreier seg om fastsettelse av fødselsdato etter at aldersundersøkelse er gjennomført. Her står noe om bakgrunnen for at det gjennomføres aldersundersøkelser. Noen asylsøkere vet ikke hvor gamle de er, og opplyser derfor feil alder

¹¹ <http://juridisk.net/prjus/rettskildene/regler/rundskriv.html>

ved søknad om beskyttelse. Andre presenterer seg som mindreårige selv om det er relativt åpenbart at de i virkeligheten er voksne. Videre står det noe om hvordan søkerens alder skal endres etter en aldersundersøkelse, søkerens fødselsdag og måned opprettholdes, mens fødselsåret endres etter aldersundersøkelsens resultat, som er det samme som står i UDIs interne rutiner.

KAPITTEL 3

Konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren

I dette kapittelet vil jeg undersøke tekstenes konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren. Måten tekstene ordner asylsøkerne i sosiale kategorier har stor betydning for forståelsen av aldersundersøkelsenes ideologigrunnlag generelt og for forestillingene om vitenskapelig sannhet og rettighet som er temaene for de to neste kapitlene. Jeg leser tekstene ut fra et interseksjonelt perspektiv. Som nevnt innledningsvis dreier interseksjonelle analyser seg om interaksjonen mellom forskjellige kategorier mennesker ”tilhører” eller blir plassert i. Jeg vil derfor i dette kapittelet undersøke hvordan alder, kjønn og etnisitet¹² virker sammen i konstruksjonene av den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet i konteksten aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere, og hvordan dette samspillet er innvevd i maktrelasjoner i form av sosial differensiering og ekskluderingsprosesser.

Det uskyldige og sannferdige asylsøkerbarnet og den voksne løgneren

Sårbarhet og umodenhet er ord som knyttes til asylsøkerbarnet i flere av de utvalgte tekstene. Eksempler som belyser dette er de følgende sitatene:

*“Når barn har krav på et særskilt vern, er det ikke kun på grunn av deres fysiologiske modning, men vel så mye deres mentale **umodenhet** og **sårbarhet**.”* (Redd Barna og NOAS 2006, 71).

Simon Strumse i flyktningutvalget i SOS Rasisme sier til Dagbladet:

*“Det er veldig alvorlig for mindreårige asylsøkere når de blir vurdert til å være voksne. Enslige mindreårige asylsøkere har rett på **beskyttelse**, og kan ikke hjemsendes dersom de ikke har familie i hjemlandet. Voksne asylsøkere kan sendes hjem, sier han.”* (Hagir og Nydal, i Dagbladet 11.04.07).

¹² Etnisitet betyr i denne sammenhengen ikke hver enkelt asylsøkers etnisitet, men kategorien *enslig mindreårig asylsøker*. Det er viktig å presisere at kategorien ikke favner asylsøkere generelt, men kun de asylsøkerne som oppgir å være enslige mindreårige.

Barns særrettigheter og spesielle behov; herunder behovet for beskyttelse, nevnes i de fleste av tekstene innenfor alle sjangre i utvalget mitt. Slik konstrueres asylsøkerbarnet som en liten, hjelpesløs, umoden og sårbar gutt eller jente, med behov for vår hjelp og beskyttelse.

Holthe (i Sagberg og Holthe 2003) skriver at barnet, som et resultat av den internasjonale oppslutningen om FNs barnekonvensjon i 1989, har fått mange formelle rettigheter. Men til tross for barnets formelle rettigheter mener forfatteren at mytene og forestillingene om barnet som sårbart, hjelpeløst og omsorgstrengende, som bygger på en tradisjonell og paternalistisk familieforståelse, begrenser arbeidet med å tilkjenne barnet frigjørende rettigheter. Denne forestillingen bidrar til at både Barnekonvensjonen og norsk lovgivning hovedsakelig begrunner barnets rettigheter i deres behov for beskyttelse og omsorg. Når barnets rettigheter grunnlegges i et behov for beskyttelse gjenspeiler dette et syn på barnet som objekt for voksnes beslutninger, istedenfor et subjekt i eget liv. Barnets mangel på erfaring, målrasjonalitet og fornuft tilsvarende de voksnes, gjør at det betraktes som en sårbar gjenstand for voksnes handlinger, beskyttelse og kontroll (ibid: 106 – 109).

Dette synet på barnet finner jeg igjen i tekstutvalgets beskrivelse av asylsøkerbarnet som omsorgstrengende og med et behov for beskyttelse.

Følgende sitat kommer med en nærmere beskrivelse av barnet, og kan også si noe om forskjellen mellom asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren:

”Det var umulig at den lille jenta på 14 år skulle være 18 slik UDI hevdet, skriver Trude Ringheim. På senga hennes sitter seks kosebamser. Noen ganger leker hun med dokker, forteller ansatte på Vårli mottak for enslige mindreårige asylsøkere utenfor Moss. Den lille jenta på 1,50 er først veldig sjenert. Etter en stund begynner hun å danse. Hun sier hun liker r n b-prinsessa Beyoncé. (...) Lille Domingas Caitano fra Angola var blitt smuglet gjennom Europa, alene, uten familie og pass. Spørsmålet var: Er hun et barn som trenger beskyttelse? Eller en lykkejeger som lyver på alderen?(...) Som journalist har jeg sjelden vært sikrere: Domingas var et umodent, engstelig barn, ikke en ung kvinne. Da hun ankom Norge skrev politiet i registreringskjemaet: «Faktisk mindreårig!». Med utropstegn.” (Trude Ringheim (journalist) i Dagbladet 15.04.07).

Det at jenta leker med kosebamser og dokker, den lave høyden og det at hun er sjenert gir assosiasjoner til et uskyldig, lite barn. I dette sitatet er polariseringen mellom den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet tydelig, ved setningen: *Spørsmålet var: Er hun et barn som trenger beskyttelse? Eller en lykkejeger som lyver på alderen?* Teksten opererer med en enkel

dikotomi i form av et enten - eller. Er det tvil om asylsøkerens alder, og denne har oppgitt å være mindreårig, så er asylsøkeren altså *enten* et uskyldig barn med beskyttelsesbehov, *eller* en voksen lykkejeger som lyver for å stjele til seg barnas rettigheter. Den voksne konstrueres dermed som barnets motsetning, som en målrasjonell aktør, som i høyeste grad er i stand til å ta rasjonelle valg, og som gjør det ut fra egen nytte. Barnet blir assosiert med sannheten, i motsetning til den voksne som lyver. For om asylsøkeren blir trodd når han hevder å være et barn (eller om testene viser det), så lyver han ikke på alderen, da er han bare et uskyldig barn med et beskyttelsesbehov, som forteller sannheten om alderen sin.

I følgende sitat bekreftes bildet av den voksne asylsøkeren som en egoistisk løgner:

*”Hensikten med å vurdere alder er å motvirke det **omfattende misbruket av særrettigheter** tiltenkt barn, og å hindre at klart voksne behandles som barn. For å nå denne målsettingen er det helt klart bedre, både for søker og utlendingsmyndighetene, at det benyttes aldersundersøkelser i tillegg til vurderinger basert på andre forhold.”* (UDI’s Hanne Jendal, i Klassekampen 21.11.2007).

Uttrykket *omfattende misbruk* gir et inntrykk av at det er mange voksne asylsøkere som misbruker barns rettigheter ved å lyve om alderen. Dette er noe som gjentas i mange av tekstene i utvalget mitt, og som dermed gjennom tekstene bidrar til å konstruere et bilde av den voksne asylsøkeren som en som misbruker barnas rettigheter.

*”Tall fra 2003 viser at 87 prosent av de som ble alderstestet viste seg å være eldre enn 18 år. Bakgrunnen for at mange **lyver** om alderen, er at mindreårige uten kjente omsorgspersoner ikke blir sendt tilbake hjemlandet. UDI tror det vil komme 2.500 **mindreårige** asylsøkere til Norge i år. Hittil har det kommet 1.600. Sju av ti er **unge menn** fra Afghanistan.”* (NTBtekst 25.09.09).

Her hevdes det at 87 % av de som oppgav å være mindreårige viste seg å være eldre enn 18 år. Den første setningen sier ikke direkte at disse asylsøkerne løy på alderen, men sier det likevel indirekte ved i neste setning å presentere en forklaring på hvorfor mange asylsøkere lyver på alderen. Disse to setningene lest sammen gir dermed et inntrykk av at 87 % av asylsøkerne som oppgir at de er mindreårige lyver på alderen. Det tas også i teksten for gitt at *alle* asylsøkerne som *viser seg* å være over 18 når de har oppgitt å være mindreårige, er løgnere. Teksten tar ikke høyde for at noen asylsøkere ikke vet alderen sin, eller at noen av resultatene fra alderstestene kan være ”feil”. Hele 87 % av de som oppgir å være mindreårige fremstilles altså som løgnere.

Videre angir sitatet et tall på hvor mange enslige *mindreårige* som har kommet i år. Deretter står det: *Sju av ti er unge menn fra Afghanistan*. På denne måten forsterkes det allerede etablerte faktumet at de som hevder å være mindreårige lyver. 70 % av de enslige mindreårige er altså *menn*, ikke gutter, som de ville ha vært hvis de ”faktisk” var mindreårige. Slik kan dette sitatet leses som at syv av ti asylsøkere fra Afghanistan oppgir å være barn, men i ”virkeligheten” er voksne. 70 % av afghanerne lyver altså på alderen. I sitatet *kjønnnes* også de voksne løgnerne. Det er ikke asylsøkere i alminnelighet som lyver på alderen, det er *menn*.

I et nyhetsskriv fra UDI (19.01.10) står det:

”Det har de siste årene vært en veldig stor økning i asylsøkere som oppgir at de er enslige og under 18 år. De aller fleste var gutter, og mange av dem viser seg å være over 18 år. Det er derfor viktig at vi har et så godt grunnlag som mulig for å fastsette alderen. Barn har spesielle rettigheter som ikke skal utnyttes av voksne.”

Kjønnnet på asylsøkerne gjøres relevant også i dette sitatet. De var gutter, men viser seg å være over 18 år, underforstått så er de *nå* menn. Dette følges opp med setningen: *Det er derfor viktig at vi har et så godt grunnlag som mulig for å fastsette alderen*. Betyr dette at fordi den store økningen i asylsøkere består av gutter, som viser seg å være menn, så er det viktig at vi har et så godt grunnlag som mulig for å fastsette alderen, slik at disse mennene kan lukes ut? Er det fordi de er menn, det er viktig å fastsette alderen? Det er riktig at mange flere gutter enn jenter søker asyl som enslige mindreårige asylsøkere, men i dette sitatet kan det se ut som at asylsøkernes kjønn (gutter, som viser seg å være menn) settes i sammenheng med nødvendigheten av bedre metoder for å fastslå alderen. Det er som om kjønnskategorien bidrar til å forsterke avstanden mellom de voksne asylsøkerne og de uskyldige, hjelpetrengende barna. En tradisjonell forståelse av menn som sterke og handlende individer som har et beskyttelsesansvar for kvinner og barn gir næring til argumentet om at de må identifiseres og lukes ut (Lloyd 1995). Deres oppgave er å vike plassen for de som trenger den mer enn dem selv.

Mens barnet konstrueres som et hjelpeløst objekt, en passiv mottaker av hjelp i form av beskyttelse, konstrueres altså den voksne som barnets motsetning gjennom tekstene: en aktør, som kynisk jakter på lykken i Norge og misbruker det norske systemet ved å lyve til seg barnas rettigheter.

Hva eller hvem er det asylsøkerbarnet skal beskyttes mot?

Selv om tekstene tegner et bilde av asylsøkerbarnet som et sårbart barn med et beskyttelsesbehov, kommer det ikke klart fram av tekstene hva barnet skal beskyttes mot. I noen av tekstene nevnes at barnet trenger beskyttelse mot å sendes til hjemlandet uten omsorgspersoner. I andre tekster er det mer uklart hva dette beskyttelsesbehovet går ut på, som for eksempel her:

”Aldersundersøkelser er nødvendige. Det er viktig å avsløre myndige personer som feilaktig påstår de er mindreårige, både for å unngå misbruk av systemet og for å beskytte de som faktisk er under 18. Men det betyr ikke at enhver type undersøkelse er akseptabel.”(Petter Eide, generalsekretær i Norsk Folkehjelp i VG 22.10.09)

Det er viktig å avsløre de voksne som gir seg ut for å være barn, og grunnen er ikke bare for å unngå misbruk av systemet, men også for å beskytte de faktiske barna. Slik kan det se ut som at det de faktiske mindreårige skal beskyttes mot, er de myndige personene som feilaktig påstår de er mindreårige. Noe av det samme finner jeg igjen i dette sitatet fra Redd Barna og NOAS rapporten (s: 9):

*”I 2003 ble det innført et system for å vurdere alderen på de som søker asyl som enslige mindreårige. Man hadde en situasjon der man mistenkte at flere var eldre enn de hevdet. Dette ga noen **uheldige utslag**, som for eksempel at voksne mennesker bodde i asylavdelinger som var ment for, og tilpasset barn.”*

Her kan en lure på hvorfor det er uheldig at voksne bor i asylavdelinger som er ment for og tilpasset barn. Er det fordi de da misbruker barns særegne tilbud, som er bedre enn de voksnes? Eller er det fordi det er uheldig for barna at voksne asylsøkere bor sammen med dem på asylavdelingen?

Litt lenger ned på den samme siden, kan jeg lese:

”Vi mente at tiden var inne for å gå igjennom hvorvidt aldersvurderinger blir gjort på den best mulige måten, og om barnas rettigheter faktisk har blitt styrket igjennom at man innførte aldersundersøkelser. Det er vår vurdering at mens noen barns rettigheter har blitt styrket, ved at de eksempelvis får bo i mottak uten voksne beboere som er der under falsk identitet, har det for andre vært snakk om en svekkelse, ved at de selv feilaktig blir behandlet som voksne.”

Setningen (...)noen barns rettigheter har blitt styrket, ved at de eksempelvis får bo i mottak uten voksne beboere som er der under falsk identitet (...) kan tyde på at det som er uheldig er at voksne bor sammen med barn på mottak. En av asylsøkerbarnas rettigheter er ifølge teksten at de skal få bo på mottak uten voksne asylsøkere som er der under falsk identitet. Betyr dette at de skal beskyttes mot voksne asylsøkere som påstår de er mindreårige, men ”egentlig” er voksne? Teksten antyder på denne måten at de voksne asylsøkerne er en trussel for barna. De er en trussel for barna først og fremst fordi de stjeler deres rettigheter. Men *beboere som er der under falsk identitet fremstår også som potensielt farlige*. Folk som opererer under *falsk identitet* begår et lovbrudd, noe kriminelt, og er dermed en mulig trussel mot barnas sikkerhet.¹³ Bruken av begrepet kan slik bidra til å gi et bilde av asylsøkeren som truende for barna *generelt sett*. Teksten bidrar dermed til en mistenkeliggjøring av den voksne asylsøkeren ved å antyde at han generelt sett er truende for asylsøkerbarna, og derfor en de må beskyttes mot, og som det derfor er uheldig at de bor sammen med.

Asylsøkerbarna blir gjennom tekstene fremstilt som hjelpeløse med et behov for beskyttelse og omsorg, fordi de ikke har voksne omsorgspersoner til å ta vare på seg. Denne beskyttelsen og voksne omsorgspersoner skal de få på omsorgssentrene. Men disse voksne skal ikke være asylsøkere. For tilstedeværelsen av voksne asylsøkere på omsorgssentrene fremstilles i tekstene som negativt og truende for barna. Utenfor asylsøkerkonteksten blir voksne omsorgspersoner og forbilder vanligvis ansett som positivt for barn. En kunne tenke seg at det ville vært en trygghet for barna å bo sammen med voksne som kjenner deres språk og kultur, og at disse kunne fungert som trygge voksenpersoner på omsorgssentrene. Men i de utvalgte tekstene gjør interaksjonen mellom kategorien voksen, mann og asylsøker i konteksten: enlig mindreårig asylsøker, at den voksne asylsøkeren konstrueres som truende for barnet, istedenfor en trygg voksenperson og et godt forbilde. Tekstenes fokusering på ikke å blande voksne og barn på asylmottak kan på denne måten bidra til å gi et bilde av de voksne asylsøkerne som truende for asylsøkerbarna. Det er de voksne som jobber på omsorgssentrene som skal gi barna den omsorgen og beskyttelsen de er i behov av, ikke de voksne asylsøkerne.

¹³ UDI: Rundskriv 2010 – 146

Hva blir definert som problemet?

Som nevnt innledningsvis, mener De Los Reyes og Mulinari (2007: 128 - 130) at noe av formålet med interseksjonelle analyser er å rette fokus mot hegemoniske diskurser og prosesser som skaper minoritetsgrupper og definerer disse som problemet. Forfatterne ønsker å synliggjøre institusjonelle sammenhenger og maktstrukturer som skaper minoritetsgrupper, istedenfor å fokusere på allerede stigmatiserte og underordnede grupper. I stedet for å reprodusere hegemoniske diskursers problemdefineringer ønsker de å løfte fram alternative stemmer som kan formulere motdiskurser som kan utfordre etablerte "sannheter." Om en ikke synliggjør maktstrukturer, som ofte blir tatt for gitt, og som bidrar til å skape marginaliserte grupper, men heller definerer disse gruppene som problemet, kan dette føre til en ytterligere stigmatisering av allerede marginaliserte grupper.

Derfor vil jeg i det følgende undersøke hva som i tekstene blir definert som problemet, med et stadig fokus på konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren.

I et nyhetsbrev fra UDI (11.04.07) står det skrevet:

*"Enslige mindreårige har flere rettigheter enn voksne. Dette fører til at **flere voksne asylsøkere oppgir å være enslige mindreårige**. For å sikre at reelle mindreårige får rettighetene de har krav på, er utlendingsmyndighetene og andre statlige aktører helt avhengige av å kunne **skille ut personer som er flere år eldre enn det de oppgir ved ankomst til Norge.**"*

Her pekes det på at mindreåriges særrettigheter fører til at flere voksne asylsøkere oppgir å være enslige mindreårige. Det antydes altså at det er forskjellsbehandlingen av de voksne asylsøkerne som motiverer noen til å lyve på alderen. Men det er likevel ikke dette som defineres som problemet. Det er den voksne asylsøkeren som lyver på alderen som skal skilles ut, og som dermed defineres som problemet som må elimineres. Aldersundersøkelsenes nødvendighet begrunnes dermed med de voksne asylsøkernes løgn. Fordi *de* lyver på alderen trengs sikrere metoder for å fastslå alderen, for dermed å kunne skille ut løgnerne. Hva som motiverer asylsøkeren til å lyve blir ikke problematisert i noen av tekstene i utvalget. Barnets særrettigheter forblir en naturgitt selvfølghelighet, det gode, som trues av den voksne asylsøkerens bedrag. Slik fremstilles utskillingen og ekskluderingen av voksne asylsøkere som helt avgjørende for å få ivaretatt asylsøkerbarnas rettigheter.

Slik kan defineringen av den voksne asylsøkeren som problemet bidra til å ta fokus bort fra norske asylpolitiske praksiser, som har ordninger som kanskje legger opp til misbruk, eller uærlighet. Det er, ifølge tekstene, ikke de norske asylpolitiske ordningene som gjør at asylsøkerbarn ikke får de rettighetene de har krav på, det er den voksne asylsøkeren som stjeler fra barna, og frarøver dem deres rettigheter. Asylsøkeren blir slik definert som problemet, og den voksne asylsøkeren konstrueres dermed som barnets verste fiende, fordi han er den som stjeler deres rettigheter.

Tekstene legitimerer ekskluderingen av den voksne asylsøkeren

Said viser i *Orientalismen* (1978 / 2001) hvordan Orienten av europeeren blir konstruert som negasjonen av Europa. Der europeeren er moderne, sivilisert, intelligent, fornuftig og rasjonell, er orientaleren det motsatte, i negativ forstand: tradisjonell, usivilisert, banal, ufornuftig, ulogisk og irrasjonell. Orientaleren blir konstruert som *den andre* i forhold til europeeren. Og i konstruksjonen av Orienten som Europas motpol styrkes europeisk kultur og identitet. De to motsetningene bekrefter hverandre gjensidig, og gjennom deres binære forhold, forsterkes deres motsetninger: europeeren blir mer europeisk og orientaleren mer orientalsk. Men styrkeforholdet mellom dem er skjevt; det er europeeren som definerer orientaleren, og gjennom dette, styrker sin overlegne posisjon (ibid.).

Som jeg har vist i dette kapittelet mener jeg å se at den voksne asylsøkeren i og gjennom tekstutvalget mitt konstrueres som motsetningen til asylsøkerbarnet. Asylsøkerbarnet er en gutt eller en jente; uskyldig, liten, sårbar, hjelpsløs og med et beskyttelsesbehov, som gjør at han eller hun ikke kan sendes hjem. Den voksne asylsøkeren blir konstruert som motsetningen til asylsøkerbarnet. Han er en beregnende rettighetsmissbruker, som opererer under falsk identitet, og stjeler til seg barnas goder. Dermed er han truende for barna, og den som asylsøkerbarnet må beskyttes mot. Gjennom deres binære forhold forsterkes motsetningene mellom den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet. Barnet blir mer uskyldig og hjelpsløs, og den voksne mer skyldig og beregnende.

Tekstenes konstruksjon av den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet, som bygger på en kulturell kunnskapspraksis om alder, barn og rettigheter, kan med Foucaults begrep om

diskursens materialitet, og Saids tanker om konstruksjoner av Østen og Vesten,¹⁴ sies å ”vekkes til live” gjennom aldersundersøkelsespraksisen. Som nevnt i teorikapittelet ser jeg på tekstenes konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren, både som en følge av aldersundersøkelsespraksisen, men også som påvirkende for denne praksisen. Hvordan asylsøkeren fremstilles i tekstene, legger noen føringer for hvilke praksiser vi betrakter som nødvendige. Slik kan bildet som tegnes av den voksne asylsøkeren som en løgner som misbruker våre asylpolitiske ordninger, få konsekvenser for hvordan praksisen utformes, ved at det blir enda viktigere å finne metoder som kan avsløre asylsøkerens løgn. Samtidig så påvirker også aldersundersøkelsespraksisen tekstenes konstruksjoner av den voksne asylsøkeren. Fordi vi har en praksis for å vurdere asylsøkerens alder, for å teste om han er voksen eller barn, fremheves motsetningene mellom voksne og barn i tekstene som omtaler aldersundersøkelser. De utvalgte tekstene om aldersundersøkelser kan på denne måten sies å sette noen rammebetingelser for hvem asylsøkeren kan være.

I motsetning til forholdet mellom europeeren og orientaleren i Saids analyse, er det i min analyse av tekstutvalget ingen av de to binære motsetningene som er den ene som definerer den andre. Selv om barnet og den voksne konstrueres som hverandres motsetninger, er de likevel begge to *de andre*. Verken asylsøkerbarnet eller den voksne er *den ene* som definerer den andre. De er asylsøkere og er ikke i posisjon til å uttale seg. Derfor er det andre som uttaler seg på deres vegne. Det er slike tekstlige uttalelser jeg har analysert i denne oppgaven. Det er disse tekstene, som gjennom diskusjonen om aldersundersøkelser definerer barnet og den voksne som to motsetninger. Tekstene er skrevet av aktører som uttaler seg om aldersundersøkelsene. Det er aktører som har innvandringspolitiske hensyn å ta, og det er aktører som taler barnets sak, og som taler asylsøkerens sak. Det er aktører som skal gi stemme til asylsøkerne.

Mine utvalgte tekster kan sies å tale ut fra en hegemonisk diskurs som tar essensiell alder for gitt som ordnende prinsipp for tildeling av rettigheter i asylprosessen. De taler ut fra forutsetningen at det eneste naturlige og tenkelige kriteriet for tildeling av asylsøkerens rettigheter, er asylsøkerens kronologiske essensielle alder, som er den samme kunnskapspraksisen som aldersundersøkelsespraksisen er bygget på. De tar det også for gitt at det er et essensielt skille mellom barn og voksne, ved aldersgrensen 18 år, som bestemmer

¹⁴ Se teorikapittel side

deres behov, og dermed også hvilke rettigheter de skal tildeles. Dette fører til et utpreget fokus i tekstutvalget på å skille mellom voksne og barn ved en aldersgrense på 18 år, fordi voksne og barn har forskjellige rettigheter, og bidrar slik til å forsterke motsetningene mellom den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet.

Som nevnt i teoridelen mener Krekula m.fl. (2005) at det skjer en aldersdiskriminering av barn og eldre i moderne samfunn. Voksne i yrkesaktiv alder utgjør, på grunn av deres produktivitet, normen, som både barn og eldre defineres som negasjonen av. Dermed blir barnet definert som en mangelfull voksen, og den som avviker fra normalkategorien. (ibid.). I mitt tekstmateriale er det derimot *den voksne som blir definert som motsetningen til barnet*. Barnet tildeles en rettighetsposisjon, mens den voksne ekskluderes fra denne. Den hegemoniske diskursen som tekstene taler ut fra fører på denne måten til at den voksne blir underordnet barnet i en hierarkisk ordning. Den ene av de to motsetningene; barnet, blir konstruert som en mer *verdlig trengende* enn den voksne. Barnet er en verdig trengende, fordi det er barn, og per definisjon er sårbart, og har rett på beskyttelse og omsorg. Barnet får dermed en privilegert posisjon, som den som skal beskyttes mot den voksnes misbruk av barnets rettigheter.

Den voksne truer barnets rettighetsposisjon, og blir dermed ekskludert fra kategorien verdig trengende. En som misbruker våre asylpolitiske praksiser og andres rettigheter ved å lyve, er ingen verdig trengende. Den voksne blir på denne måten en restkategori, som ikke inngår i definisjonen av en verdig trengende, og som derfor ikke fortjener de samme rettighetene som barna. Slik legitimeres og begrunnes aldersundersøkelsene, fordi det blir viktig å finne alderen, for å ekskludere den voksne asylsøkeren, og derigjennom bevare og beskytte barnets rettigheter.

Fokuset på barnets rettmessige rettigheter, og konstruksjonen av barnet som en verdig trengende, en verdig mottaker av vår hjelp, bidrar på denne måten til en legitimering av ekskluderingen av den voksne asylsøkeren. Den voksne asylsøkeren får en "svarteper" posisjon, som den som står i veien for at barna skal få realisert sine rettmessige fordeler.

Alderskategoriseringens paradoks

Konstruksjonene av barnet som ekstra sårbart og uskyldig, og den voksne som ekstra løgnaktig og kynisk, skaper et paradoks i tekstene. Tvilen rundt enslige mindreårige asylsøkeres alder gjør dem *alle* til potensielle voksne lykkejegere, løgnere og uverdige trengende. Først når asylsøkeren har blitt *fastslått* som mindreårig transformeres han fra en potensiell voksen løgner, til et ”faktisk” barn med rett til beskyttelse. Det vil si at et og samme menneske kan være en uverdigg trengende voksen i det ene øyeblikket, og et verdigg trengende barn i det neste. Eller omvendt. Alt avhengig av alderstestenes fastsettelse av en alder. Så det vil si at det stakkarslige barnet med et enormt beskyttelsesbehov, blir mistenkeligggjort for å være det motsatte: en kynisk voksen løgner, inntil det motsatte er bevist, ved hjelp av alderstestene. Og de samme tekstene som konstruerer disse motsetningene, kritiserer også alderstestene for å være for unøyaktige, slik at en risikerer at barnet får tildelt feil alder og dermed blir definert som voksen og mister sine rettigheter som barn.

En annen sak er at det kan være så lite som 1 måned som skiller den voksne og barnet. Sårbarheten og beskyttelsesbehovet knyttes i tekstene til den formelle alderen (selve tallet), som skiller barnet fra den voksne. Derfor er barnet, fordi han er under 18 år, sårbar. Sårbarheten og behovet for beskyttelse forsvinner i det øyeblikket alderen blir bestemt til 18 år eller eldre, og da blir han en voksen lykkejeger og truende for asylsøkerbarnet. Men det er jo de samme menneskene det er snakk om?

Å synliggjøre den hegemoniske diskursen

Som vist i denne analysen rettes fokus i de utvalgte tekstene mot minoritetsgruppen asylsøkere, og definerer denne som problemet, istedenfor å rette søkelyset mot den hegemoniske diskursen som ligger til grunn for aldersvurderingspraksisen. Fordi *den voksne asylsøkeren* lyver på alderen, trenger *vi* metoder for å avsløre hans løgn, slik at vi kan sende han hjem. Men skulle testene vise at han er et barn, da kan vi beholde ham og gi han hjelp, for da er han en verdigg trengende.

Om en, istedenfor å ta den for gitt, retter fokus mot den hegemoniske diskursen tekstene taler ut fra, så kan en stille noen spørsmål: Kan det være slik at våre asylopolitiske ordninger, med en forskjellsbehandling av voksne asylsøkere og asylsøkerbarn når det gjelder rettigheter, er et insentiv til asylsøkerens løgn? Kan det ikke også like gjerne være våre selvfølgeliggjorte regler som får oss til å *anta* at asylsøkeren lyver? For om asylsøkeren lyver eller ikke, det vet vi jo ikke sikkert? Selv om testene våre viser at de lyver, så blir disse testene kritisert for å være unøyaktige (i de samme tekstene som sier at asylsøkeren lyver fordi testene viser det). Dette skal jeg si noe mer om i neste kapittel.

KAPITTEL 4

Diskusjonen om metodene

Analysens første del har rettet fokus mot hvordan tekstene i materialutvalget mitt, tross uenighet i sak og ulikhet i sjanger, opererer med svært like konstruksjoner av asylsøkerbarnet og den voksne asylsøkeren. Tekstene konstruerer den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet som to polariserte kategorier som er hver i sær er entydig, men som står i skarp kontrast til hverandre. Denne måten å betrakte voksne og barn på, som to distinkte kategorier, med naturlige rettigheter som følger derav, kan sies å være del av en hegemonisk kunnskapspraksis som aldersvurderningspraksisen bygger på. Alderen blir viktig å finne, fordi det er alderen som skiller den voksne fra barnet, og avgjør hvilke rettigheter asylsøkeren skal tildeles. Denne kategoriseringen og det behovet for å *fastslå* en alder som den medfører, er derfor forbundet med bestemte forestillinger av kunnskap og vitenskapelighet, som er tema for dette kapitlet.

Jeg vil derfor undersøke hvilke forestillinger om vitenskapelig kunnskap og rettigheter som både ligger til grunn for denne kategoriseringen, og som forsterkes gjennom denne kategoriseringen. Spørsmålene for dette kapitlet blir dermed: Hvordan taler tekstene om metodene for aldersundersøkelsene? Hvilke kriterier legges til grunn for hva som er ”gode” metoder? Hva sier diskusjonen om forholdet mellom vitenskapelig kunnskap, alder og rettigheter?

Aldersundersøkelsenes nødvendighet blir tatt for gitt

Med unntak av følgende uttalelse i en av medietekstene mine, er det ingen av tekstene som tar til ordet for å avskaffe selve undersøkelsespraksisen:

”Hele prosjektet med aldersundersøkelser er en fiasko, og bør avskaffes, sier Simon Strumse i flyktningutvalget i SOS Rasisme” (Hagir og Nydal, Dagbladet 11.04.07).

De forskjellige metodenes nøyaktighet, presisjon og etiske aspekter, blir i tekstutvalget diskutert, men ingen andre foreslår å avskaffe undersøkelsespraksisen som helhet.

Tekstene understreker heller testenes nødvendighet. Flere av de utvalgte tekstene uttrykker dette eksplisitt, som i denne medieteksten hvor generalsekretær i Norsk Folkehjelp, Petter Eide uttaler seg :

”Aldersundersøkelser er nødvendige. Det er viktig å avsløre myndige personer som feilaktig påstår de er mindreårige, både for å unngå misbruk av systemet, og for å beskytte de som faktisk er under 18.” (VG 22.10.09).

Her er det ingen tvil om at aldersundersøkelser er nødvendige. Påstandens modalitet er droppet, hvilket vil si at innholdet fremstår som faktisk. Setningen fremstår som så selvfølgelig at ingen referanser er nødvendig. Det kunne for eksempel stått noe om *hvem* som mener at aldersundersøkelser er nødvendige, noe som ville gjort setningen mindre faktisk, fordi påstanden da ville vært knyttet til meningsutveksling om aldersundersøkelsesens nødvendighet, mens det her fremstår som et etablert faktum, som det ikke hersker noen uenighet om. Som jeg skrev i teoridelen, mener Latour og Woolgar (1979 /1986) at det er vanskelig å komme med innvendinger mot en slik påstand som fremstår som et faktum.

I den vitenskapelige rapporten publisert av Redd Barna og NOAS (2006, 10) står det:

*”Hensikten med nærværende rapport er ikke å finne argumenter for å avskaffe undersøkelsene. Vi ser **naturligvis** behovet for å kunne skille voksne fra barn i asylprosessen, ikke minst for å verne interessene til dem som faktisk er mindreårige. At det finnes et behov, kan imidlertid ikke ha selvstendig betydning i vurderingen av aldersundersøkelsesens mulige svakheter og eventuelt dens holdbarhet.”*

En ser *naturligvis* behovet for å skille mellom voksne og barn, for å verne barnas interesser i asylprosessen. Her sies det at grunnen til at det er et behov for å skille mellom barn og voksne er fordi de har forskjellige rettigheter i asylprosessen. Men dette behovet naturlig gjøres også. Slik blir det fremstilt som naturlig (altså gitt fra naturens side) at det skilles mellom barn og voksne og at de derfor tildeles forskjellige rettigheter.

Nødvendigheten av aldersvurderingen blir på denne måten fremstilt som et faktum og som gitt fra naturens side. Det *er* nødvendig å finne asylsøkerens sanne alder, fordi barn har flere rettigheter enn voksne i asylsøkerprosessen, og dette er det naturlige.

Kritikken av metodene

Alle tekstene om aldersundersøkelsene inngår, som vi har sett i innledningskapittelet, i interaksjon med hverandre. De uttaler seg om den samme praksisen, er en del av den og bidrar til å utvikle den. Tekstene forholder seg til hverandre, taler med og om hverandre og svarer hverandre. Et konkret eksempel på dette, er hvordan nyhetsbrev og kronikker signert av UDI, er eksplisitte eller implisitte motsvar på andre ytringer i debatten om aldersundersøkelsespraksisen.

Mange av tekstene i utvalget kritiserer alderstestene for å være for upresise. Det følgende sitatet illustrerer tekstenes kritikk av metodene, som blant annet går ut på at de er upresise, ikke – vitenskapelige og vilkårlige:

”Redd Barna, NOAS, leger og advokater har kritisert alderstestene sønder og sammen. Testene er useriøse, uvitenskapelige og farlig tilfeldige.” (Trude Ringheim i Dagbladet 15.04.07).

Erik Sjøholt i UDI skriver et motsvar på denne uttalelsen i den samme avisen den 18.04.07:

*”UDI arbeider kontinuerlig med å finne frem til **bedre** metoder for slike undersøkelser.”*

UDI møter denne kritikken også i andre medietekster med å forsikre at de jobber for å finne sikrere metoder. Et eksempel på dette er denne uttalelsen fra Tone Loge Tvetter i UDI, på journalistens direkte spørsmål om metodene for aldersundersøkelser er for dårlige:

”Vi samarbeider i dag med Sosial – og helsedirektoratet for å finne nye metoder. Det gjør vi fordi vi ønsker en bedre og bredere aldersundersøkelse, sier Tvetter ” (Dagbladet 11.04.07).

De fleste av tekstene i utvalget snakker på denne måten om at aldersundersøkelsene må bli bedre. De tekstene som kritiserer metodene, etterlyser både direkte og indirekte (gjennom kritikken av metodene) bedre metoder. Mange av tekstene kommer også med forslag til andre og bedre metoder som enten skal erstatte eller supplere de metodene som allerede finnes. Gjennom tekstenes interaksjon med hverandre fremmes altså et behov for *bedre* tester.

Testene kritiseres også for at de er kontroversielle:

*”Norsk Folkehjelp kan ikke vurdere de enkelte testenes medisinske holdbarhet, men vi konstaterer at de fleste testene er **kontroversielle** i fagmiljøene nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder spesielt røntgen av skjelett.”* (Petter Eide, generalsekretær i Norsk Folkehjelp i VG: 22.10.09).

Kritikken av at testene er kontroversielle kan her gi et inntrykk av at testene helst bør være ukontroversielle, altså tester som det er enighet rundt. Uenigheten rundt alderstestene fremstilles som noe negativt, både i dette sitatet og i andre tekster i utvalget.

Hittil har jeg undersøkt hva kritikken av metodene går ut på, og sett at tekstene samlet etterlyser bedre metoder. Nå vil jeg undersøke hva som ifølge tekstene skal til for at metodene skal bli bedre.

Tvilen rundt asylsøkerens alder skal reduseres ved hjelp av bedre tester

I Redd Barna og NOAS rapporten (2006, 7) uttrykkes tvil om at det i framtiden kan finnes metoder som kan eliminere all tvil om søkerens alder:

*”Det er et **problem** at ingen av de medisinske metoder som finnes for å anslå alder, er **presise**, selv om de i varierende grad kan komme fram til et estimat. Vi kan dermed heller ikke se at det finnes metoder som kan forhindre at det **alltid** vil være en viss tvil om den enkelte søkerens faktiske alder”.*

Her hevdes det at det er et problem at ingen av metodene er presise. Samtidig uttrykkes skepsis til om det i det hele tatt finnes metoder som kan forhindre tvil om asylsøkerens alder. Deretter presenterer rapporten forslag til alternative metoder som kan benyttes for å vurdere asylsøkerens alder, i tillegg til tanntesten og eventuelt håndrotstesten. Det at det for alltid vil

være en viss tvil om asylsøkerens alder betyr med andre ord ikke at en skal slutte å prøve å fastslå asylsøkerens alder. Til tross for skepsisen til at det finnes metoder som kan forhindre tvil om asylsøkerens alder, etterlyses sikrere metoder for å fastslå alder, hvilket innebærer at man har ambisjoner om å redusere tvilen rundt asylsøkerens alder. Problemet: at ingen av metodene er presise nok til å finne en faktisk alder, skal altså løses ved å legge til andre og flere tester: en modenhetsvurdering som skal gi et mer dekkende grunnlag for aldersvurderingen. Teksten argumenterer på denne måten for at det trengs sikrere metoder for å redusere tvilen rundt asylsøkerens alder.

Videre i rapporten står det om den psykologiske modenhetsvurderingen:

*”Både UNHCR, ECRE og SCEP anbefaler at en aldersvurdering bør ta hensyn til fysisk utvikling så vel som psykologisk modenhet. Aldersundersøkelsen bør være bredest mulig. Når barn har krav på et særskilt vern, er det ikke kun på grunn av deres fysiologiske modning, men vel så mye deres mentale umodenhet og sårbarhet. En prosedyre for aldersvurdering som kun ser hen til fysiske faktorer, må derfor nødvendigvis være mangelfull. Også de fysiologiske undersøkelsenes usikkerhet tilsier at det innføres et korrektiv i form av en modenhetsvurdering, både for å gi et generelt mer **dekkende** grunnlag for aldersvurderingen, og spesielt for å fange opp tilfeller hvor den fysiologiske modningen kan ligge i forkant av den **kronologiske** alderen.”*
(Redd Barna og NOAS 2006, 71)

Her pekes det på at barns særskilte behov for vern ikke bare er på grunn av deres fysiologiske modning, men vel så mye deres mentale umodenhet og sårbarhet. Derfor bør det foretas en modenhetsvurdering i tillegg til en fysiologisk vurdering av barnet. Men den psykiske modenhetsvurderingen settes likevel i sammenheng med fastslåingen av en *kronologisk* alder, som vil kunne skille barnet fra den voksne. Modenhetsvurderingen skal ikke være et grunnlag for å vurdere den enkelte personens behov for særskilt vern, på grunn av sårbarhet og umodenhet, *uavhengig* av kronologisk alder. Den skal kunne fange opp tilfeller der barnet *ser* eldre ut enn den *kronologiske* alderen skulle tilsi, slik at barnets alder ikke blir fastslått på *feil* grunnlag. Modenhetsvurderingen skal være et ledd i *aldersfastsettelsen* av asylsøkeren, for å kunne *skille barn fra voksne*.

En kunne tenke seg at denne modenhetsvurderingen og vurderingen av asylsøkerens sårbarhet kunne fungere som et vurderingsgrunnlag i forhold til innvilgelse av asylsøknaden, *uavhengig* av fastslåingen av en kronologisk alder. For hvis asylsøkeren etter en modenhetsvurdering anses å være mentalt umoden og sårbar, så er han vel det *uavhengig* av om hans kronologiske

alder er 17 eller 18 år? Men det teksten etterlyser er altså en psykisk modenhetsvurdering i tillegg til den fysiske, slik at en får et mer dekkende grunnlag for aldersvurderingen. Slik tas det i teksten for gitt at det skal gjøres en aldersvurdering, og det fremmes et forslag til hvordan dette kan gjøres på en bedre måte enn i dag, slik at en kan finne en mer presis alder, og dermed redusere tvilen rundt asylsøkerens alder. Det er altså igjen (som i kapittelet om konstruksjoner av asylsøkeren), selve *tallet 18*, som skal avgjøre om asylsøkeren er sårbar og har et behov for beskyttelse. Derfor er den *formelle* alderen viktig å finne, og må finnes, til tross for skepsisen til at det er mulig å finne en alder som det ikke er heftet noe tvil ved.

Bedre tester som kan fastslå asylsøkerens alder med større sikkerhet, og dermed redusere tvilen rundt asylsøkerens alder, er et gjennomgående fokus i tekstutvalget mitt. Det er spesielt tre kriterier som nevnes i tekstene, for at testene skal bli sikrere. Det er flere tester (mer bredde i testingen), vitenskapelighet og objektivitet. Disse kriteriene vil jeg i det følgende belyse nærmere.

Flere og bredere tester

Redd Barna og NOAS (2006) rapportens forslag til en psykisk modenhetsvurdering, som beskrevet ovenfor, er et eksempel på synspunktet at *flere og bredere* tester vil gi et bedre grunnlag for å fastsette asylsøkerens *faktiske* alder, og derigjennom redusere tvilen rundt asylsøkerens alder.

Dette samme synspunktet viser seg også i en kronikk av Knut Storberget, som svarer på en leder som stiller seg kritisk til utvidede aldersundersøkelser i Dagbladet 26.01.10:

*“Formålet med en variert metodisk tilnærming er å få et best mulig grunnlag å vurdere alder på, og slik **sikre** en mer treffsikker aldersvurdering enn det vi har i dag.”*

Seniorrådgiver Sylo Taraku i NOAS sier til NTB om den nye kliniske testen:

*”Organisasjonen (NOAS) er positiv til at aldersundersøkelsen vil bli mer basert på **faglige kriterier**. - Vi mener at kvaliteten på aldersundersøkelsen vil styrkes ved at man nå foretar en **helhetlig** vurdering som bygger på **flere momenter**. (...) sier seniorrådgiver Sylo Taraku i NOAS til NTB.”* (André Lorentsen, NTB: 25.09.09)

NOAS stiller seg altså positive til forslaget om den nye kliniske undersøkelsen. Dette sitatet knytter undersøkelsenes *styrke* til en *helhetlig* vurdering som bygger på *flere momenter*, noe som gir et inntrykk av at jo flere tester vi legger sammen for å fastslå asylsøkerens alder, jo sikrere blir resultatet.

Enten tekstene uttrykker skepsis til den nye kliniske testen, eller om de støtter oppunder den, forutsetter de at *flere* tester samlet vil gi et *sikrere* eller mer *presist* resultat. Testene blir i de fleste av de utvalgte tekstene kritisert for å være for upresise (inkludert den nye kliniske testen som er foreslått). Likevel opererer tekstene altså med en antagelse om at flere tester samlet vil gi et mer presist resultat, og dermed redusere tvilen rundt asylsøkerens alder.

Vitenskapelighet og kredibilitet

Et nyhetsskriv fra UDI (19.10.01) referer til at NOAS er positive til den nye testen:

”Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) stiller seg positive til den typen undersøkelser som UDI foreslår”.

Gjennom referansen til organisasjonens støtte av det nye forslaget, søker UDI støtte for den nye kliniske testen. Slik referer tekstene til hverandre for å styrke sine påstander.

Som nevnt i teoridelen, så mener Latour og Woolgar (1979 / 1986) at referanser til andre tekster, ytringer eller inskripsjoner som støtter oppunder påstanden øker påstandens faktisitet. Forfatterne knytter dette videre til forskeres og forskningsresultaters *kredibilitet*, eller *troverdighet*. Kredibilitet sier noe om en persons eller en påstands grad av faktisitet, og om personen eller personens resultater er til å stole på. Er forskerens resultater omstridt, har de en lav grad av faktisitet. De fremstår som lite faktiske, fordi det ikke er konsensus rundt dem. Er det derimot konsensus rundt forskningsresultatene, er de til å stole på og deres troverdighet øker, og dermed også graden av faktisitet. Ved å referere til forskere eller forskningsresultater med høy kredibilitet, kan en også gi styrke til sine egne resultater. Slik kan en styrke en påstands troverdighet gjennom referanser til tidligere utgitte vitenskapelige artikler og forskere med høy kredibilitet (ibid.).

Jo flere ganger et forskningsresultat blir referert i vitenskapelige artikler, jo mer faktisk blir det ansett å være. Dette fører til en oppadgående spiral: referansen til forskningsresultater med høy troverdighet kan øke dine egne forskningsresultaters kredibilitet, men den øker også troverdigheten til de forskningsresultatene du refererer til. Slik kan interaksjonen mellom tekstene innenfor et forskningsområde bidra til å øke enkelte påstanders kredibilitet, og redusere andre påstanders kredibilitet. Dette fører til at jo flere ganger en påstand blir gjentatt, jo sannere anses den å være. Dens troverdighet øker og den fremstår som mer og mer faktisk gjennom den stadige gjentakelsen. Slik blir påstanden sannere og sannere gjennom tekstenes interaksjon, det vil si refereringen og gjentakelsen av den samme påstanden. På denne måten kan påstander som tidligere har vært omdiskuterte og omstridt, gjennom gjentakelser i flere tekster, over tid bli til velkjente, selvfølgelig fakta (ibid, 76).

I tekstmaterialet mitt ser jeg flere eksempler enn det ovenfor nevnte på referanser som kan støtte oppunder og gi styrke til påstanders faktisitet. Et eksempel er dette sitatet fra en avisartikkel i Aftenposten 19.01.10:

*”Bakgrunnen for at klinisk undersøkelse vurderes som en del av alderstesting, er at en **internasjonal ekspertgruppe** i 2001 konkluderte med at kombinasjonen tann – håndrot – og klinisk undersøkelse best kunne fastslå alderen på levende mennesker der dette oppsto som et spørsmål i straffesaker. Rapporten ble publisert i **tidsskriftet The Lancet.**”*

Her refereres det til en vitenskapelig rapport fra et vitenskapelig tidsskrift. Vitenskapeligheten og ekspertisen støtter oppunder påstanden om at kombinasjonen av disse testene best kan fastslå alderen, og styrker påstandens kredibilitet. Denne ekspertgruppens konklusjoner refereres det til også i den vitenskapelige rapporten fra kunnskapssenteret som inngår i mitt tekstmateriale. Ved å referere til denne ekspertgruppen, styrkes kredibiliteten til gruppens konklusjoner, samtidig som referansen til denne gruppens konklusjoner bygger oppunder påstanden om at en kombinasjon av flere tester er den beste måten å fastslå asylsøkerens alder på.

”For å etablere retningslinjer for hvilke metoder som skal benyttes for aldersvurderinger ble det etablert en gruppe i Berlin i mars, 2000. Denne gruppen bestod av til sammen 50 leger, radiologer, tannleger og antropologer fra Tyskland, Østerrike, Norge og Sveits.” (Graff m.fl 2006, 36).

Det at denne ekspertgruppen også er **internasjonal** bidrar til å gi et inntrykk av universalitet. Ekspertene er ikke enten norske eller amerikanske, noe som kunne gjort deres resultater steds

– og kulturspesifikke, og dermed mindre ”objektive”. Kunnskapen er ikke etnisk og kulturspesifikk, den er internasjonal og dermed universell.

Selve betegnelsen vitenskapelighet fungerer som et honnørord i tekstmaterialet mitt som bidrar til å øke metodenes troverdighet. Mangel på erklært vitenskapelighet gjør metodene subjektive, tilfeldige og upresise. Vitenskapelighet og faglighet fremheves som idealet også i disse to sitatene:

*”Disse undersøkelsene er ingen solid **vitenskapelig** måte å fastsette alder på, sier Strumse (ved flyktningutvalget i sos rasisme).” (Hagir og Nydal, i Dagbladet: 11.04.07).*

*”Organisasjonen (NOAS) er positiv til at aldersundersøkelsen vil bli mer basert på **faglige kriterier**”(André Lorentsen, NTB: 25.09.09)*

Testene blir kritisert for ikke å være vitenskapelige. For å øke testenenes troverdighet, må de derfor gjøres mer vitenskapelige, og bli mer basert på faglige kriterier. Men hva legger tekstene i disse honnørordene? Dette bringer meg videre inn på det neste kriteriet for at testene skal bli mer nøyaktige: objektivitet.

Objektivitet

Faglighet og vitenskapelighet knyttes videre i tekstutvalget til objektivitet. Rapporten fra Redd Barna og NOAS (2006) skriver om modenhetsvurderingen som foreslås som et supplement til røntgentestene:

*”En modenhetsvurdering vil nødvendigvis være **skjønnsmessig** og **subjektiv**, ettersom det ikke finnes **objektive** metoder for å vurdere psykiske/mentale forhold. Vi kan dermed se **innvendingene** mot en slik vurdering.” (ibid, 71).*

Her skiller det mellom subjektive og objektive metoder. Det forventes innvendinger mot forslaget om en modenhetsvurdering, fordi denne er subjektiv og skjønnsmessig, i motsetning til objektiv. Subjektiviteten blir satt opp mot objektiviteten, som en mangelfull metode. Subjektiviteten blir slik den mangelfulle negasjonen av objektiviteten, som dermed blir opphøyet som idealet. Det at det forventes innvendinger mot subjektive og skjønnsmessige metoder, bidrar til å gi et inntrykk av at metodene for å vurdere asylsøkerens alder ideelt sett

bør være objektive. Dette kan også bidra til en antagelse om at de medisinske metodene som vurderer fysisk modning *er objektive*, i motsetning til en vurdering av psykisk modning, som det ikke finnes objektive metoder for å vurdere. Indirekte bidrar dermed teksten i dette sitatet til å underminere subjektive metoders og skjønnets troverdighet, og til å gi styrke til objektive metoders troverdighet. Det tas høyde for innvendinger, fordi det tas for gitt at subjektive metoder vil bli motstridt. Uenigheten rundt subjektive metoder, bidrar til å senke deres kredibilitet. Mens objektive metoder som blir satt opp som motstykket til de omstridte subjektive metodene, fremstår med høy grad av konsensus rundt seg, og dermed med en høy grad av troverdighet. Subjektivitet og objektivitet fremstilles som motsetninger, der objektivitet har en positiv valør, og subjektivitet en negativ valør.

Også andre tekster i utvalget mitt etterlyser mer objektivt vitenskapelige metoder. Bruk av skjønn og subjekters innblanding i vurderingen av alder fremstår som negativt. I UDI's Interne Rutiner for gjennomføring av aldersundersøkelser kan jeg finne antydninger til et ideal om objektivitet:

*”Rutinene i denne meldingen skal sikre en **effektiv** og **betryggende** gjennomføring av aldersundersøkelsen. For oppfølging av rutinene er det utarbeidet **skjemaer** som intervjuer og saksbehandler skal benytte.” (IM 2004-009).*

Rutiniseringen *skal sikre* en betryggende gjennomføring av aldersundersøkelsene. Påstandens modalitet: *skal*, gir påstanden en høy grad av faktisitet. Den ville bare vært mer faktisk, og fremstått som et faktum, om påstandens modalitet hadde vært droppet, og det hadde stått: *Rutinene sikrer* en effektiv og betryggende gjennomføring av aldersundersøkelsen.

Skjemaene og rutinene skal spare saksbehandlerne for tid, men de skal også gjøre gjennomføringen av aldersundersøkelsene betryggende. Hva som ligger i ”betryggende”, eller hvem det skal være betryggende for, står det ingenting om. Men ved at det betryggende knyttes til rutiner og skjemaer i en saksbehandling kan en tolkning være at rutinene og skjemaene skal bidra til at alle skal få så lik saksbehandling som mulig, og at det er dette som er det betryggende. En skal ikke være prisgitt den enkelte saksbehandlers subjektive bedømmelse og skjønnsutøvelse. En kan dermed si at ordene skjemaer og rutiner bidrar til å gi et bilde av en ryddig, *objektiv* og universell (i betydningen lik behandling av alle) saksgang. Slik kan dette leses som at rutinene og skjemaene skal sikre minst mulig skjønn og

innblanding fra subjekter. Igjen fremstilles subjektivitet som objektivitetens negative motsetning.

Praksisens videre retning

Som tidligere nevnt viser Latour og Woolgar (1979 / 1986) i sin studie på laboratoriet hvordan vitenskapelige artikler kan sies å bygge på tidligere utsagte påstander, ved å referere til dem og svare på dem. Men forfatterne mener også at påstandene, og refereringen dem imellom, er med på å sette en retning for det videre forskningsfokuset som fører fram til nye oppdagelser. Et eksempel på dette er denne setningen fra en av de vitenskapelige artiklene de analyserer: "This hypothesis will best be approached by some type of radioimmunoassay *still to be developed*" (ibid: 86). Hypotesen er ennå ikke blitt underbygget av et "bevis" (den rette prøven), men teksten sier likevel noe om hva slags type prøve som vil være den beste til å underbygge hypotesen i *framtiden*. Den anbefaler dermed en retning for forskningsfokuset. De vitenskapelige artiklene leder på denne måten framover mot nye resultater og sier noe om hvor veien bør gå (eller hvilken vei som er den rette, eller eneste tenkelige). Dette eliminerer andre muligheter og andre retninger for forskningspraksisen (ibid.).

En kan si at også tekstene om aldersundersøkelsene bidrar til å peke ut en framtidig retning for undersøkelsespraksisen, og gjennom dette eliminerer andre muligheter og retninger praksisen kunne tatt. I et nyhetsbrev fra UDI (24.11.09) står:

"Fra 5. oktober blir aldersundersøkelsen for enslige mindreårige asylsøkere utvidet fra å bare omfatte en tannundersøkelse til også å inkludere håndrotsundersøkelse og en klinisk undersøkelse. "Dette vil gi oss et bredere og enda bedre grunnlag for å fastsette alderen til enslige mindreårige asylsøkere (...).

Testene har blitt kritisert for å være for unøyaktige og uvitenskapelige, og denne kritikken svarer UDI på ved å utvide testingen, og gjøre den bredere. Det at aldersundersøkelsen blir *utvidet*, indikerer at den tidligere ikke har vært bred nok, noe som den har fått mye kritikk for både i medietekster og vitenskapelige rapporter. Setningen: "Dette vil gi oss et **bredere** og **enda bedre** grunnlag for å fastsette alderen til enslige mindreårige asylsøkere (...), signaliserer at metodene allerede er bra, men for å møte kritikken, skal de nå bli **enda bedre**.

Utsagnet kan også sies å virke retningsgivende for den fremtidige aldersvurderingspraksisen. Svaret på kritikken som går ut på at metodene er unøyaktige, er å innføre *flere tester*, som vil gi oss et bedre grunnlag for å fastsette alderen. Slik blir det framtidige fokuset for debatten om aldersundersøkelsene pekt ut ved å hevde at *det trengs bedre og bredere metoder for å fastslå alderen*.

Et annet eksempel på dette er et sitat fra en av medietekstene:

”Borgen (i Redd Barna) etterlyser nå en alternativ metode for å fastsette alder på unge asylsøkere. Hun mener Norge burde gripe sjansen og bli et foregangsland på dette feltet. For ingen land i Europa har foreløpig funnet den optimale løsningen på alderstesting.” (Archer, NRK: 22.08.08)

Ordet *foreløpig* indikerer en forventning om at den optimale løsningen er å finne et sted i framtiden. Dette sitatet viser en tro på framtidens vitenskapelige oppfinnelser. Den *optimale* løsningen er *ennå* ikke funnet, men den ligger der et sted og venter på å bli oppdaget, og her bør vi benytte oss av sjansen og bli et foregangsland på dette feltet. Dette, sammen med de andre tekstenes etterlysninger av sikrere og mer vitenskapelige metoder, er med på å sette retningen for aldersundersøkelsespraksisen, ved at fokuset er og blir sentrert rundt den tekniske metodikken. Om en bare finner metoder som er sikre nok, løser problemet seg, for da kan vi redusere tvilen rundt asylsøkernes alder, og skille ut de asylsøkerne som *er* voksne. Og den riktige måten (eller eneste tenkelige måten) å løse problemet på er ved å finne bedre metoder for å fastslå asylsøkerens alder.

Tekstenes etterlysning av vitenskapelige, presise og objektive metoder, leder praksisen inn på en leting etter mer vitenskapelige, objektive og presise metoder, og det er dette som blir det framtidige målet. Dermed blir fokuset også for framtidens praksis hvordan en skal få fastsatt en mer presis alder på asylsøkeren. Slik var, er og forblir fokuset for praksisen i framtiden at asylsøkerens alder *må* fastslås. Dette eliminerer andre fokus for aldersundersøkelsespraksisen. Løsningen på problemet (at asylsøkerens alder ikke kan fastslås med sikkerhet fordi testene ikke er sikre nok) er å finne opp metoder som er *presise*, og dette bidrar til å forsterke nødvendigheten av aldersvurderinger.

Slik var, er og forblir det i framtiden nødvendig å *skille* mellom den voksne asylsøkeren og asylsøkerbarnet, ved en fastsatt alder på 18 år. Til tross for at tekstene samlet gir et inntrykk

av at det er vanskelig å finne metoder som kan gi oss en sikker alder, fortsetter tekstene å etterlyse sikrere og bredere metoder, istedenfor å stille spørsmål ved selve grunnlaget for aldersvurderingspraksisen: at tildeling av rettigheter i asylprosessen skjer ved et absolutt skille mellom voksne og barn ved fylte 18 år. Problemet er i tekstene at den rette alderen er vanskelig å finne når denne ikke er kjent. Likevel forblir fokus sentrert rundt hvordan en skal løse dette problemet ved å komme med forslag til andre og flere tester som kan gi et sikrere resultat, istedenfor å gå løs på selve premisset for problemstillingen: at korrekt alder *må* finnes, *fordi* det kreves for å kunne skille voksne fra barn, *fordi* tildeling av rettigheter skjer ut fra et bastant alderskriterium på 18 år.

Gjennom tekstenes stadig gjentakende kritikk av metodene, og etterlysningen av vitenskapelige og presise metoder konstrueres et stadig større behov for mer presise metoder. Slik vil jeg, inspirert av Latour og Woolgar (1979 / 1986), si at tekstene som inngår i mitt tekstmateriale kan sies å gjøre påstanden om at asylsøkerens rette alder *må* finnes, sannere gjennom referanser til hverandre, og den stadige gjentakelsen av at metodene for å vurdere asylsøkerens alder ikke er presise nok.

Ved at det ikke stilles spørsmål ved selve kunnskapspraksisen som aldersvurderingspraksisen er bygget på, kun ved metodene som brukes i vurderingene, forsterkes inntrykket av at disse undersøkelsene *faktisk er* nødvendige, fordi dette blir tatt for gitt gjennom tekstenes interaksjon. Dermed bidrar tekstene – om de er aldri så kritiske til metodene – til å reprodusere den hegemoniske diskursen om kronologisk alder som essensielt bestemmende for hvordan noen er, hvilke behov de har og hvilke rettigheter de skal tildeles. En kan med Foucault (1971 / 1999) si at *viljen til å finne asylsøkerens sanne alder er stor*. Dette utelukker andre mulige løsninger på problemet, og andre muligheter for å vurdere hvilke rettigheter asylsøkeren skal tildeles, enn alderskriteriet.

Aldersundersøkelsen paradoks

De utvalgte tekstene som omtaler aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere reproduserer altså gjennom debatten om metodene den samme kunnskapsdiskursen som aldersvurderingspraksisen er grunnlagt på. På grunn av denne kunnskapsdiskursen blir det

viktig å finne den rette alderen på asylsøkeren, slik at han kan tildeles de rette rettighetene. Tekstene reproducerer denne diskursen ved å ta den for gitt, og ikke stille spørsmål ved den, men heller søke en løsning på problemet (at asylsøkerens alder ikke er dokumentert) innenfor denne samme kunnskapsdiskursens logikk. Dette skaper et paradoks i tekstene, fordi de på den ene siden sier at det kanskje ikke er mulig å finne en alder det ikke hefter tvil ved, mens de på den andre siden argumenterer for bedre metoder for å finne en alder det ikke hefter tvil ved, eller som i hvert fall kan redusere tvilen rundt asylsøkerens alder. Viljen til å finne asylsøkerens sanne alder gjør det nødvendig å finne den sanne alderen, til tross for at denne kanskje ikke lar seg finne.

I Latour og Woolgars møte med livet i laboratoriet erfarer de at kunnskap som av forskerne blir tatt for gitt som fakta, og som den største selvfølgelighet, først gjøres eksplisitt og synlig når det må forklares til noen utenforstående, som ikke er inneforstått med laboratoriets selvfølgeliggjorte praksiser (ibid.). På den samme måten kan en tenke seg at møtet med asylsøkerne som ikke har en fødselsattest som dokumenterer deres alder, kunne synliggjort praksiser og kunnskap som vi i Norge tar for gitt som ”sannheter.” I møtet med minoriteter som gjør ting på en annen måte enn vi er vant med, kan muligheten åpnes for å stille spørsmålstegn selvfølgeliggjorte kunnskapsdiskurser, som vi ofte tar for gitt (De Los Reyes og Mulinari 2005).

Men ved at de utvalgte tekstene som omtaler aldersvurderingspraksisen taler ut fra den hegemoniske kunnskapsdiskursens logikk, og søker løsninger på problemet innenfor denne logikken, bidrar de heller til å reproducere den samme diskursen, og understreker og forsterker nødvendigheten av å finne en alder som er så rett som mulig, ved hjelp av aldersvurderinger.

Om en heller retter fokuset mot den hegemoniske diskursen som definerer problemene, kan en stille noen spørsmål ved våre kunnskapspraksiser. Slik tekstene taler om aldersvurderingene, er det den *formelle alderen* som skal bestemme om søkeren er sårbar og dermed har et beskyttelsesbehov. I kraft av sin *formelle umyndighet* er asylsøkeren sårbar om han er uten omsorgspersoner, uansett personlige egenskaper, erfaringer og situasjon. Og i kraft av sin *formelle myndighet* er asylsøkeren uten et beskyttelsesbehov. Det er tallet 18 som setter grensen for hvem som har et beskyttelsesbehov og hvem som ikke har det. En kunne tenke seg at det gikk an å vurdere asylsøkerens behov for beskyttelse på grunn av sårbarhet,

umodenhet og mangel på voksne omsorgspersoner, *uten en aldersvurdering som setter en formell alder på asylsøkeren for å bestemme om han er voksen eller barn.* Men en slik vurdering av asylsøkerens behov for beskyttelse, ville innebære en kjønnsvurdering, og ville således ikke være objektiv og universell (i betydningen lik behandling av alle).

KAPITTEL 5

Alder og rettferdighet

I analysens del 1 har jeg sett at barnet og den voksne konstrueres som to motsetninger; barnet som en verdig trengende, og den voksne som en uverdigg trengende. Tekstene problematiserer ikke ideologigrunnlaget for aldersundersøkelsespraksisen, men tar det for gitt at asylsøkerens rette alder *må* finnes, fordi det tas for gitt at barnet har behov og rett på beskyttelse, i motsetning til den voksne. Det tas også for gitt at det er et nødvendig skille mellom barn og voksne, og at dette skillet går ved en formell kronologisk alder på 18 år. Dette gjør at asylsøkerne pekes ut som problemet i innvandringspolitikken. Siden de lyver på alderen, trenger vi metoder for å avsløre deres løgn, og til å skille ut de voksne asylsøkerne som stjeler barnas rettigheter. Tvilen rundt asylsøkerens alder gjør ham til en potensiell voksen løgner som misbruker våre asylpolitiske ordninger.

Ved å synliggjøre den hegemoniske diskursen som tekstene tar for gitt, kan en stille noen spørsmål: Kan det være våre asylpolitiske ordninger som motiverer asylsøkeren til å lyve? Eller kan det være våre asylpolitiske praksiser som får oss til å *anta* at asylsøkeren er motivert for å lyve?

I analysens del 2 har jeg sett at tekstenes fokus på selve metodikken, og etterlysningen av mer presise, objektive og vitenskapelige metoder, reproducerer den hegemoniske diskursen som aldersvurderingspraksisen er grunnlagt på. Dette gjør det enda viktigere å finne en alder som er så rett som mulig. Og dette skal gjøres ved hjelp av objektive og vitenskapelige metoder, som kan redusere tvilen rundt asylsøkerens alder. Det er den kronologiske formelle alderen, funnet ved hjelp av våre metoder, som skal avgjøre asylsøkerens sårbarhet, umodenhet og beskyttelsesbehov. Tekstenes reproduisering av den hegemoniske diskursen eliminerer andre muligheter for å vurdere om søkeren har et beskyttelsesbehov på grunn av sårbarhet og modenhet enn ved fastsettelse av en formell alder, som plasserer ham i den ene av de to alderskategoriene; voksen eller barn.

Gjennom tekstenes gjentagelse av at metodene ideelt sett bør bli vitenskapelige, objektive og presise, for å redusere tvilen rundt asylsøkerens alder, leser jeg en antagelse om at det er

mulig å finne en mer eller mindre rett eller sann alder. Ved hjelp av vitenskapelige og objektive metoder skal alderen fastslås med større sikkerhet. Metodene som skal brukes for å finne asylsøkerens alder skal helst være ikke – subjektivistisk og så presise som mulig for å kunne komme fram til en alder som er så presis som mulig. Slik kan en si at tekstene taler ut fra en antagelse om at vitenskapelighet og objektivitet leder til oppdagelser av sannheter. Slik er målet å finne en alder som er så rett og ”sann” som mulig.

Gjennom analysen av tekstmaterialet har jeg sett at grunnen til at metodene må bli vitenskapelige, bredere og presise, er at barn har flere rettigheter enn voksne, derfor er dette skillet mellom barn og voksne nødvendig for å ivareta barnas rettigheter. De tekstene som kritiserer undersøkelsene setter dette ofte i sammenheng med at barnas rettsikkerhet ikke blir godt nok ivaretatt, fordi undersøkelsene er for upresise. Vi kan dermed risikere at personer som ”egentlig” er barn får fastsatt en alder som gjør dem voksne, og at de dermed ikke får de rettighetene de har krav på, eller at personer som ”egentlig” er voksne får fastsatt en for lav alder, slik at de kan misbruke barnas rettigheter. Barns rettsikkerhet og barnets rettigheter er på denne måten sentrale tema i de fleste av tekstene jeg analyserer, og gjennom lesningen av tekstenes interaksjon har jeg i forrige kapittel sett at det tas for gitt at barnas rettsikkerhet og barnets rettigheter vil bli styrket gjennom presise, vitenskapelige og objektive metoder, som kan fastsette en rettere alder på asylsøkeren. Slik ser jeg i tekstene en antagelse om at funnet av en rettere eller ”sannere” alder vil styrke rettsikkerheten til barnet, fordi vi ved hjelp av den kan skille *rett* mellom voksne og barn i asylprosessen.

Ada Engebrigtsen (2002, 115) stiller spørsmål ved om den offentlige saksbehandlings standardisering, nøytralisering og universalitet, som skal sikre alle borgere en rettferdig behandling, nødvendigvis fører til en rettferdig behandling av asylsøkerbarn i familiegjennforeningssaker. Hun hevder at det juridiske nøytralitetskravet fører til at barna blir usynlige i sakene, og at barnets rettsikkerhet derfor blir svekket (ibid.).

Jeg vil i det følgende føre Engebrigtsens diskusjon videre ved å spørre hva slags begrep om rettferdighet og rettsikkerhet som er innebygd i antagelsen om at vitenskapelige, objektive og presise metoder vil styrke asylsøkerbarnets rettsikkerhet. Vil funnet av barnets ”rette” alder nødvendigvis styrke barnets rettsikkerhet og garantere for rettferdighet? Vil objektive, vitenskapelige og presise metoder gi en rett alder, som er en rettferdig alder og dermed en

rettferdig fordeling inn i kategoriene voksen / barn? Kan vitenskapelighet og objektivitet garantere for rettferdighet?

Rett og rettferdighet

Derrida dekonstruerer i *Lovens makt* (1994 / 2002, 169) aksiomer og antagelser om rettssystemet som tas for gitt. Et eksempel på et slikt aksiom er at retten er rettferdig, og at den kan bestemmes som rettferdig eller urettferdig. Han hevder at det å fastslå noe som rettferdig er å gjøre vold på rettferdigheten (ibid: 184). For Derrida, som for Levinas (2004), er rettferdigheten singulær og skapes i relasjon til den andre som står overfor oss.

Rettferdighet kan ikke reduseres til fastlåste og universelle verdier, lover eller normer, for den formes i hvert enkelt møte med den andres ansikt. Det å bestemme noe som rettferdig er en avgjørelse, som utelater den andres stemme ved å redusere det singulære møtet med den andre til en allmenn lov. Før avgjørelsen er tatt blir forskjellige stemmer veid opp mot hverandre, men når avgjørelsen først er tatt, forsvinner de andres stemmer (som inskripsjoner underveis mot et resultat, jfr. Latour og Woolgar 1979 / 1986), og noe blir etablert og fryses fast som rettferdig. Bestemmelsen av noe som rettferdig utelukker det andre, og er således ikke rettferdig.

Slik hevder Derrida at retten ikke kan påberope seg rettferdighet. Rettens universalitet står i motsetning til rettferdighetens singularitet (møtet med den andres ansikt, jf. Levinas 2004). Bestemmelsen av hva som er rettferdig gjøres ut fra noen tidligere antagelser om rettferdighet og urettferdighet, og må således alltid innebære en maktutøvelse, og slik gjøre vold på rettferdigheten. Men gjennom bestemmelsens skinn av å være rettferdig tilsløres denne maktutøvelsen (Derrida 1994 / 2002).

Vi kan gjenfinne lovens makt i tekstene om aldersundersøkelsene ved at det settes likhetstegn mellom rett og rettferdighet. Tekstenes stadige gjentakelse av kravet om vitenskapelige metoder, som kan fastlå en objektivt rettere og mer presis alder, antas å styrke barnets rettssikkerhet. Subjektivitet og utøvelse av skjønn i aldersvurderingene fremstilles som negativt og som svekkende for barnets rettssikkerhet i tekstene. Subjektive metoder og utøvelse av skjønn innebærer en innblanding fra subjekter, og slike metoder bør derfor ikke

brukes til å fastslå en alder, fordi en kan risikere at denne fastslåingen ikke er rett, og dermed heller ikke rettferdig. Den *sanne* alderen fremstår i motsetning til skjønnsvurderinger som rettferdig, fordi den *er* rett, den transcenderer den subjektive vurdering (ingen mennesker har bestemt at den er rett). Dessuten så innebærer sann alder lik vurdering av alle, og dette styrker rettssikkerheten. Objektivitet i aldersvurderingen opphøyes slik som idealet, og presise vitenskapelige metoder fremheves som det beste for å fastslå alderen på barnet, fordi dette garanterer mot subjektive vurderinger og dermed for rettferdighet.

Tekstene bygger slik på en forutsetning om at hvis en finner barnets ”rette” alder, vil denne oppdagelsen bli løsrevet fra makt. Ingen maktutøvelse er skjedd, fordi det testene har gjort kun er å finne asylsøkerens ”sanne” alder. Dermed bidrar tekstenes fokusering på at testene må bli mer objektive for å gi en mer presis alder til en antagelse om at likebehandling, like rutiner og objektive metoder kan gi oss en sannere alder, som er fristilt fra subjekters innvirkning, og dermed fristilt fra makt. Kravet om objektivitet og sannhet som kriterier for fastslåingen av en alder tilslører på denne måten makten som ligger i denne fastslåingen, avgjørelsen og bestemmelsen.

Et aspekt ved rettssikkerhet, som også nevnes i noen av de utvalgte tekstene, er muligheten til å bestride en avgjørelse. Slik metodene er nå, er det ifølge tekstene i utvalget for stor kontrovers rundt dem, og de etterlater for stor tvil rundt asylsøkerens alder. Gjennom tekstenes diskusjoner om metodene for aldersvurderingene kan det se ut som de argumenterer for at det trengs metoder som kan gi et resultat som det ikke er kontrovers rundt. Tvilen rundt asylsøkerens alder skal reduseres.

Målet er å finne en tilnærming til aldersvurdering som alle har så stor tro på at tvilen om, og kontrovers rundt asylsøkerens alder reduseres. Men hva skjer når en har oppdaget metoder som er ukontroversielle? Hva skjer når diskusjonen rundt testenes resultat har stilnet, og de har blitt etablert som fakta? Har man da oppnådd garanti for rettferdighet eller tvert imot undergravet rettferdigheten ved å gjøre retten ukontroversiell og uproblematisk?

Det paradoksale i tekstenes antagelse om at mer presise og vitenskapelige metoder vil styrke barnets rettssikkerhet, er at jo mer vitenskapelige, ”objektive” og presise metodene som setter en alder på asylsøkeren er, jo vanskeligere vil det være å bestride dette resultatet (Latour og Woolgar 1979 / 1986). Hvis metodene som finner asylsøkerens alder blir ansett å kunne finne

en objektivt sann alder, vil denne alderen når den er funnet være et faktum, og vi får dermed en alder det er nærmest umulig å bestride. Styrker dette barnets rettssikkerhet?

Om en hadde funnet opp metoder for å finne eksakt alder, så ville antageligvis ingen stilt spørsmål ved metoden fordi den var, nettopp, presis. Ingen ville tatt opp temaet. På denne måten kan også kontroversen og debatten rundt testene ses som positivt. Det var for eksempel denne debatten som fikk meg til å bli interessert i temaet, og til å ville stille noen kritiske spørsmål vedrørende aldersundersøkelsespraksisens ideologigrunnlag.

Men samtidig bidrar tekstenes ensidige fokusering på å finne objektive vitenskapelige metoder som kan gi oss "sannheten" om asylsøkerens alder, til å eliminere andre muligheter, som for eksempel muligheten for å stille spørsmålstegn ved alder som kriterium for tildeling av rettigheter, både i asylopolitikken, men også ellers i samfunnet. Dette fokuset eliminerer også andre mulige løsninger på problemene som oppstår i møtet med en asylsøker med ukjent fødselsdato, enn å fastsette en alder på ham.

Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å ha et eksotisk blikk på aldersvurderingspraksisen, og undersøke tekster som omtaler aldersundersøkelser med et kritisk blikk på det som blir tatt for gitt (Latour og Woolgar 1979 / 1986). Formålet mitt var ikke å ta et normativt standpunkt i debatten om aldersundersøkelser, men å stille spørsmål som kan synliggjøre og problematisere hegemoniske kunnskapspraksiser som ligger til grunn for aldersvurderingene, og som forhåpentligvis kan åpne opp for nye spørsmål i debatten om aldersundersøkelser, og utvide rommet for diskusjon (Derrida 2006).

Alder som organiserende struktur for tildeling av rettigheter, er noe vi i Norge ser på som naturlig og tar for gitt. Men slike sosiale organiseringer og forventninger basert på alder er, som tidligere nevnt, ikke universelle, men kulturelle, og varierer således fra samfunn til samfunn. Det etniske aspektet ved våre kunnskapspraksiser knyttet til alder og rettigheter kommer til syne i møtet med asylsøkerne, som har andre ordninger knyttet til alder enn vi har i Norge.

Jeg har derfor i denne oppgaven prøvd å rokke ved noen etablerte kunnskapspraksiser som vi tar for gitt som de eneste naturlige eller riktige, ved å rette fokus mot denne kunnskapens kulturelle aspekt, og mot den makten som ligger i å tilsløre kunnskapens kontekstavhengighet og fremstille den som universell. Jeg har forsøkt å løfte fram de underordnedes stemmer i den hegemoniske diskursen om aldersundersøkelser, ved å peke på og synliggjøre prosesser som definerer asylsøkeren som problemet, istedenfor å ta problemdefineringene for gitt som sannheter.

En problemstilling jeg imidlertid ikke har gått inn på i denne oppgaven, er betydningen av asylsøkerens alder om han får opphold, og skal leve et liv i Norge. Alder som organiserende struktur for tildeling av rettigheter, gjelder ikke bare i asylprosessen, men er en kunnskapspraksis som gjennomsyrrer mye av samfunnets strukturering. Alderen har for eksempel betydning for hvilken klasse asylsøkeren skal gå i på skolen.

Det at alder spiller en rolle på mange områder av samfunnet, svekker ikke, men styrker relevansen av mine analyser. Det gjør det enda viktigere å stille spørsmål ved våre selvfølgeliggjorte måter å betrakte alder på, og minne om at vår forståelse ikke er kulturelt universell, men kun en av mange mulige forståelsesmåter. Våre selvfølgeliggjorte praksiser fremstår som sanne for oss, og vi tenker derfor ikke på at ting *kunne* vært gjort, eller forstått, på en annen måte. Derfor blir våre forståelser og vår kunnskap overordnet som det eneste naturlige i møtet med *de andre*, og de andres betraktninger og kunnskap blir ekskludert og marginalisert.

Gjennom analysen av tekstenes interaksjon har jeg sett at *viljen* til å finne asylsøkerens *sanne* alder er stor. Men er dette rettferdig? For barnet? For den voksne? Eller for mennesket?

Tekstmateriale

Medietekster

Archer, Else K. 22.08.2008. UDI sliter med aldersundersøkelser.

<http://www.nrk.no/programmer/tv/migrapolis/1.6187936> (lastet ned 20.01.10)

Barstad, Stine. 22.08.2008. Skepsis til UDIs kontroll av kjønnsorganer.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article3472863.ece> (lastet ned 20.02.10)

Eide, Espen. 24.01.10. Kritiserer norske røntgenundersøkelser

<http://www.tv2nyhetene.no/kritiserer-norske-roentgenundersoekelser-3115432.html>
(lastet ned 20.02.10)

Eide, Petter. 2009. Underlivssjekk av barn. *Verdens Gang*. 22.10. (A- tekst)

Hagir, Lise og Maria Nydal. 2007. Ullevål sier nei til alderstesting. *Dagbladet*. 11.04. (A tekst)

Haug, Kristin. 2007. Feilmargin på opptil to år. *Klassekampen*. 19.11. (A- tekst)

Jendal, Hanne. 2007. Gir indikasjon på alder. *Klassekampen*. 21.11. (A- tekst)

Lorentzen, André. 2009. UDI vil utvide alderstesten for enslige mindreårige asylsøkere.
NTB tekst. 25.09. (A- tekst)

Ringheim, Trude. 2007. Farlig tallmagi. *Dagbladet*. 15.04. (A- tekst)

Sjøholt, Karl E. 2007. Asylsøkeres alder. *Dagbladet*. 18.04. (A- tekst).

Storberget, Knut. 2010. Aldersfastsettelse. *Dagbladet*. 26.01. (A- tekst)

Trellevik, Amund. 19.01.2010. Vil kle av unge asylsøkere.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3471901.ece> (lastet ned 19.01.10.)

Vitenskapelige rapporter

Graff, Bjørn A. M.fl. 2006. *Aldersvurdering av mindreårige asylsøkere*. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten: Rapport nr. 13 – 2006. (Forord, sammendrag og introduksjon, side 3 – 9, kapittel 6: Diskusjon, side 36 – 37)

Redd Barna og Norsk Organisasjon for Asylsøkere. 2006. *”Mamma vet hvor gammel jeg er”*. En kartlegging av aldersvurderingen av enslige mindreårige asylsøkere. (Observasjoner og anbefalinger, Forord og kapittel 1: Innledning, side 5 – 12. Og kapittel 5: andre medisinske metoder, side 70 – 71)

Nyhetskriv fra UDI

UDI. 19.01.2010. Aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere.

<http://www.udi.no/Nyheter/2010/Aldersundersokelser-av-enslige-mindrearige-asylsokere/>

UDI. 24.09.2009. Utvidede aldersundersøkelser.

<http://www.udi.no/Nyheter/2008/Utvidede-aldersundersokelser/>

UDI. 06.05.06. Aldersundersøkelse. <http://www.udi.no/Sentrale-tema/beskyttelse/Asylsokere-og-flyktninger/Enslige-mindrearige-asylsokere/Aldersundersokelse/> (sist oppdatert 30.12.09)

UDI. 11.04.2007. Bruk av aldersundersøkelser i asylsaker.

<http://www.udi.no/Nyheter/2007/Bruk-av-aldersundersokelser-i-asylsaker-/>

Intern Melding lastet ned fra www.udi.no

UDI. 13.09.2004. IM 2004 – 009. Interne Rutiner for gjennomføring av aldersundersøkelse. (sist endret 02.02.2009). (kapittel 1 og 5).

Rundskriv

Rundskriv 2010 – 146: Registrering av identitetsopplysninger i saker etter utlendingsloven.

Kapittel 3. Utlendingsdirektoratet (lastet ned fra www.udi.no).

Litteratur

Ariés, Philip. 1962. *Centuries of childhood*. London: Cape.

Benestad, Yngve. 2007. *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Berge, Kjell Lars. 2003. "Hvor er makten i teksten?". I K.L. Berge, S. Meyer og T. A. Trippestad (red.). *Maktens tekster*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Crawley, Heaven. 2007. *When is a child not a child? Asylum, age disputes and the process of age assessments*. London: Immigration Law Practitioners Association

De los Reyes, Paulina og Diana Mulinari. 2005. *Interseksjonalitet: Kritiske refleksjoner over (o)jämlikhetens landskap*. Malmö: Liber AB.

Derrida, Jacques. 1994 / 2002. *Lovens makt. "Autoritetens mystiske grunnlag"*. Oversatt av Bjørn C. Ekeland. Oslo: Spartacus Forlag A/S. Opprinnelig publisert som *Force de loi. Le "Fondement mystique de l'autorité"* (Éditions Galilée, 1994).

Derrida, Jacques. 1967 / 2006. Bokens slutt og skriftens begynnelse. I *Dekonstruksjon. Klassiske tekster i utvalg*. Oversatt av Karin Gundersen. Oslo: Spartacus Forlag AS.

Eide, Kjetil og Tuva Broch. 2010. *Enslige mindreårige flyktninger. Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. Oslo: Regionscenter for barn og unges psykiske helse.

- Engebrigtsen, Ada. 2002. *Forlatte barn, ankerbarn, betrodde barn... Et transnasjonalt perspektiv på enslige, mindreårige asylsøkere*. Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring: rapport nr 7.
- Fay, Brian. 1996. *Contemporary Philosophy of Social Science. A Multicultural Approach*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Foucault, Michel. 1999. *Diskursens orden*. m/ etterord av Espen Schaanning. Oslo: Spartacus. Opprinnelig publisert som *L'ordre du discours* (1971).
- Gulbrandsen, Liv Mette. 2006. Fra småjenter til ungjenter. Heteroseksualitet som normative utviklingsretning. I: *Kvinneforskning 4*.
- Graff, Bjørn A. M.fl. 2006. *Aldersvurdering av mindreårige asylsøkere*. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten: Rapport nr. 13 – 2006.
- Haldar, Marit. 2009. 2 utgave. Barn og barndom. I Brodtkorb, Elisabeth og Marianne Rugkåsa (red.), *Sociologi og socialantropologi – mellom mennesker og samfunn*. Oversatt av Kåre Dag Jensen. Opprinnelig publisert som *Mellom mennesker og samfunn: sosiologi og sosialantropologi for helse – og sosialprofesjonene* (Oslo: Gyldendal Norsk forlag. 2009, 2 utgave)
- Iltad, Janne, Marit Haldar og Eivind Engebretsen. 2010. Annerledeshet og språkpolitikk. Et inkluderende språk? I Kristeva, Julia og Eivind Engebretsen, (red.), *Annerledeshet. Sårbarhetens språk og politikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk, in press.).
- Jørgensen, Marianne Winter og Louise Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag: Samfundslitteratur, Frederiksberg
- Krekula, Clary, Anna-Liisa Närvänen og Elisabet Näsman. 2005. Ålder i interseksjonell analys. *Kvinnvetenskaplig tidskrift* 2, no. 3
- Levinas, Emmanuel. 2004. Den Annens humanisme. Oslo: Aschehoug

- Larsen, Mette og Maria Aas. 2010. *Klinisk undersøkelse av enslige mindreårige asylsøkeres kjønnsorganer som del av aldersundersøkelsen. I strid med norsk lov og internasjonale konvensjoner?* Oppdragsgiver: Norsk Folkehjelp.
- Latour, Bruno og Steve Woolgar. 1979 /1986. *Laboratory Life. The construction of scientific facts.* New Jersey: Princeton University Press.
- Lloyd, Genevieve 1995. *Mannlig og kvinnelig i Vestens filosofi.* Oslo: Cappelen
- Michie, C. A. 2005. Age assessment: time for progress? I *Arch Dis Child* 2005;90:612–613. doi: 10.1136/adc.2003 (www.archdischild.com)
- Miles, Matthew og Michael Huberman. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook.* California: Sage
- Phillips, Louise og Kim Schrøder. 2005. Diskursanalytisk tekstanalyse. I Järvinen, Margaretha og Mik-Meyer, Nanna (red). *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv: Interview, observationer og dokumenter.* København: Hans Reitzels forlag.
- Redd Barna og Norsk Organisasjon for Asylsøkere. 2006. ”Mamma vet hvor gammel jeg er”. *En kartlegging av aldersvurderingen av enslige mindreårige asylsøkere.*
- Rundskriv 2010 – 146: *Registrering, vurdering og endring av identitetsopplysninger i saker etter utlendingsloven.*
- Rundskriv 2004. *Om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner m.m. Barne- og familiedepartementet.*
- Said, Edward W. 2001. *Orientalismen. Vestlige oppfatninger av Orienten.* Oversatt av Anne Aabakken, med innledende essay av Berit Thorbjørnsrud. Oslo: Cappelen. Opprinnelig publisert som *Orientalism. Western conceptions of the Orient* (1978).
- Sørensen, Anne Scott. 2008. *Nye kulturstudier: en innføring.* Oslo: Spartacus.

UDI. 19.01.2010. Aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere.

(<http://www.udi.no/Nyheter/2010/Aldersundersokelser-av-enslige-mindrearige-asylsokere/>)

UDI. 06.05.06. Aldersundersøkelse. ([http://www.udi.no/Sentrale-](http://www.udi.no/Sentrale-tema/beskyttelse/Asylsokere-og-flyktninger/Enslige-mindrearige-asylsokee/Aldersundersokelse/)

tema/beskyttelse/Asylsokere-og-flyktninger/Enslige-mindrearige-asylsokee/Aldersundersokelse/ (sist oppdatert 30.12.09)

Watters, C. 2005. Avenues of Access and the Parameters of Care: Reflections on

Reception Procedures for Unaccompanied Asylum- seeking Children at a Port of

Entry. I *The Asylum – seeking child in Europe* av Andersson m.fl. (red.). Sverige:

Vasastaden Bokbinderi AB